

Фота: І. МАТУСЕВІЧ

КЛАСІКА, ПРЭМ'ЕРА!

На сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы з'явілася прэм'ера — “Жаніцьба” Мікалая Гоголя. Вядома, па-беларуску (пераклад Ксеніі Даніленка). І на маладзёжны манер: рэжысёрам выступіў сёлетні выпускнік знакамітага ГИТИСа, мінчук Данііл Філіповіч, які за гады вучобы паспеў і свой аматарскі тэатр арганізаваць, і ажыццявіць шэраг нашумелых пастановак у дзяржаўных тэатрах Беларусі. Такая ж маладая ўся пастаноўчая каманда: мастак — Аляксандр Камянец, кампазітар — Марат Абрамян, харэограф — Вадзім Дубовік.

Заканчэнне на стар. 16

Поспеху вам, абітурыенты!

У краіне працягваюцца ўступныя выпрабаванні. 28 ліпеня намеснік прэм'ер-міністра Ігар Петрышэнка наведаў Беларускае дзяржаўнае акадэмічнае мастацтваў, дзе азнаёміўся з ходам уступных выпрабаванняў у абітурыентаў. “Уступная кампанія працягваецца. З учорашняга дня пачаліся іспыты ў трох творчых вышэйшых навучальных установах: Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў і Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. У нас пабудавана цэнтралізаваная сістэма бесперапыннай падрыхтоўкі спецыялістаў творчых прафесій. Па ўсёй краіне дзейнічаюць больш за 400 дзіцячых школ мастацтваў, дзе адпаведныя спецыяльнасці атрымліваюць каля 4,9 тыс. юнакоў, а таксама тры вышэйшыя навучальныя ўстановы, дзе ў агульнай складанасці рыхтуюць парадку 4,8 тыс. спецыялістаў.

Для нас вельмі важна развіваць уласную культуру, знаходзіць творчых людзей і дапамагаць ім у атрыманні сур'ёзнай адукацыі, а таксама ў далейшай творчай рэалізацыі ў прафесіі”, — падкрэсліў Ігар Петрышэнка.

Прамыя лініі Міністэрства культуры

Сёння, 31 ліпеня, “Прамую тэлефонную лінію” Міністэрства культуры правядзе начальнік упраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Саракач Сяргей Аляксандравіч. Задаць пытанні можна з 9.00 да 12.00 па тэлефоне 8 (017) 203-75-74.

У наступную суботу, 7 жніўня, “Прамую тэлефонную лінію” правядзе намеснік начальніка аддзела па кінематаграфіі Панамерова Кацярына Валер'еўна.

Бягучыя пытанні і новыя справы

27 ліпеня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. З дапамогай сродкаў відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Павел САЛАЎЕЎ

Адно з пытанняў, якое прапанавана да абмеркавання міністрам — выкананне рамонтных работ у Будслаўскім касцёле. На аб'ект ужо выдана дакументацыя, чакаюцца пэўныя экспертызы. У жніўні, як праінфармавалі Анатолія Маркевіча, павінны пачацца работы па аднаўленні касцёла пасля пажару, у прыватнасці, яго даху. Міністр акцэнтаваў увагу на тым, што калі падрыхтоўка да прац зацягнецца, восенню можна атрымаць сур'ёзныя праблемы з падтапленнем храма. Але ж Анатолія Маркевіча запэўнілі, што часовы дах гэтага не дапусціць. Праектна-каштарысная дакументацыя будзе складана па ўсяму касцёлу, каб весці рэстаўрацыю будынка агульна.

Абмяркоўвалася таксама і распрацоўкі праектаў зон аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей, па якой у чэрвені праводзілася адмыслова каледжыя. Вынікамі працы над

праблемай стане ўнясенне гісторыка-культурных каштоўнасцей краіны на віртуальную карту.

Па рамонце Нацыянальнага мастацкага музея міністра запэўнілі, што будынак хуткім часам павінен атрымаць неабходную дакументацыю энерга- і дзяржбуднадзора і быць здадзены ў канцы жніўня. Па Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага сабраны пэўны шэраг даведак, ліквідуюцца апошнія недаробкі, усталявацца агароджа. Увод аб'екта запланаваны на 28 ліпеня. Анатолія Маркевіч засяродзіў увагу, што 3 жніўня трупа выходзіць з адпачынку, пачынаюцца новы мастацкі сезон, і на адзін са спектакляў праз некаторы час плануецца візіт Кіраўніка дзяржавы.

Таксама міністр выслухаў даклад пра падрыхтоўку навучальных устаноў, падведомственных міністэрства культуры, да новага навучальнага года. Зараз выдзецца фарміраванне кантынгенту навучэнцаў, ідзе ўступная кампанія. Конкурс у ВНУ

культуры складае ад 1,5 да 1,7 чалавека на бюджэт. Міністр падкрэсліў важнасць мэтавага накіравання як кропкавай падрыхтоўкі супрацоўнікаў на працоўныя месцы па ўсёй краіне.

Абмяркоўваўся рамонт у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, у тым ліку праблемы, звязаныя з уводам новага харчблока, раней закуплена абсталяванне для якога даволі працяглы час прастойвае.

Уздымалася пытанне па прэміраванні будучых лаўрэатаў міжнароднага конкурсу піяністаў, які мае адбыцца ў снежні. Пакуль на конкурс заяўлена не так многа майстроў, як хацелася б. Арганізатары конкурсу хочаць звярнуцца ў Шанхайскую кансерваторыю з нагоды запрацісць журы і канкурсантаў малодшага ўзросту.

На нарадзе гаварылася і пра падрыхтоўку "Дзён Беларускай культуры" ў Казахстане ў выкананне даручэння Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Яны пройдзюць з 30 верасня па 4 кастрычніка і ўключаць у сябе гала-канцэрт, дні

беларускага кіно, выставы, сустрэчы з беларускай дыяспарай. Гэтым годам таксама запланаваны "Дні Беларускай культуры" ў Расіі: у Маскве і Казані. Наша краіна сёлета ў сваю чаргу прыме "Дні культуры Таджыкістана".

Зноў уздымалася пытанне па стварэнні музейных комплексаў у Бяроза і ўсталяванні памятнага знака. Да 2 жніўня плануецца завяршыць і здаць на разгляд камісіі Міністэрства культуры і Бярозаўскага райвыканкама творчы эскіз мемарыялаў.

Абмяркоўвалася стварэнне мемарыяльнай дошкі ва ўшанаванне памяці мітрапаліта Філарэта ў Мінску. А Беларускай Праваслаўнай Царква за свой кошт створыць яму мемарыялы ў Жыровічах і ў Слуцку.

Адным з апошніх пытанняў нарады стала планаванне канцэрта на адкрыцці маста прыз раку Нёман у Гародні. Мерапрыемства пройдзе 6 жніўня, і, як далажылі міністру, на вышэйшым узроўні.

Чытач — Міністэрства — газета

Старшыня цыклавой камісіі, выкладчык вышэйшай катэгорыі Пінскага каледжа УА "Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С.Пушкіна" Ларыса Валько:

■ — Ці існуе магчымасць размеркавання выпускнікоў педагагічнага каледжа па спецыяльнасці "Музычная адукацыя" ў дзіцячыя школы мастацтваў?

— На сёння існуе магчымасць размеркавання выпускнікоў педагагічнага каледжа па спецыяльнасці "Музычная адукацыя" ў дзіцячыя школы мастацтваў. Усе выпускнікі, у якіх было размеркаванне на працу па гэтай спецыяльнасці, прыйшлі на працоўнае месца ў якасці маладога спецыяліста.

■ — Ці ёсць магчымасць прайсці спецыяльныя курсы павышэння кваліфікацыі па дысцыплінах музычнага цыкла для выкладчыкаў педагагічных каледжаў на базе ўстаноў адукацыі Міністэрства культуры?

— Так. Есць магчымасць прайсці спецыяльныя курсы павышэння кваліфікацыі па дысцыплінах музычнага цыкла для выкладчыкаў педагагічных каледжаў на базе адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі" (БДАМ). Але трэба ўлічваць тое, што бюджэтычныя курсы павышэння кваліфікацыі фінансуюцца Міністэрствам культуры, а педагагічныя каледжы адносяцца да Міністэрства адукацыі. Такім чынам, выкладчыкам педагагічных каледжаў можна прайсці курсы толькі на платнай аснове на базе БДАМ у адпаведнасці з планам.

Выкладчык вышэйшай катэгорыі (музычны дысцыпліны) Пінскага каледжа УА "Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С.Пушкіна" Валенціна Пастухова:

■ — Як вядома, па лініі Міністэрства культуры рэгулярна праводзяцца конкурсы выканальніцкага майстэрства — вакальныя, харавыя, інструментальныя. Ці магчымы ўдзел у іх навучэнцаў і выкладчыкаў ССНУ Міністэрства адукацыі?

— Так. Напрыклад, установа адукацыі "Гімназія-каледж мастацтваў імя І.А.Ахрэмчыка" прымае ўдзел у падобных конкурсах. Такім чынам, ёсць магчымасць і іншым установам адукацыі прымаць удзел у падобных конкурсах.

Кансультант аддзела адукацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь — Т.М.Нямкевіч, А.А.Макейчык

Увага, конкурс!

Адзінству беларускага народа

Загадам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (26.07.2021 г., № 155) была зацверджана Інструкцыя аб парадку арганізацыі і правядзення конкурсу эскізных праектаў скульптурнай кампазіцыі, прысвечанай адзінству беларускага народа.

Мэтай конкурсу эскізных праектаў скульптурнай кампазіцыі, прысвечанай адзінству беларускага народа (далей — конкурсе) з'яўляецца пошук найбольш выразнага вобразнага рашэння, якое сродкамі манументальнага мастацтва адлюструе тэму адзінства беларускага народа.

Кампазіцыйна-пластычнае выкананне эскіза скульптурнай кампазіцыі і добраўпарадкавання прылеглай тэрыторыі неабходна выканаць у класічных рэалістычных традыцыях нацыянальнага манументальнага мастацтва з улікам установаў і творца на Кастрычніцкай плошчы ў г. Мін-

ску ў спалучэнні з архітэктурным ансамблем на названай плошчы.

Арганізатарамі конкурсу з'яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Мінскай гарадскай выканаўчымі камітэтамі.

Удзельнікамі конкурсу могуць быць аўтары або аўтарскія калектывы, якія складаюцца са скульптараў і архітэктараў, якія маюць альбо атрымліваюць адпаведную прафесійную адукацыю.

Інфармацыя аб конкурсе размешчана на афіцыйным сайце Міністэрства культуры, Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта і ў СМІ і змяшчае дадзеныя аб конкур-

се, яго ўмовах і крытэрыях, парадкавым прадстаўленых удзельнікаў матэрыялаў, парадка і тэрміна абвешчання вынікаў конкурсу, а таксама іншую неабходную інфармацыю ў адпаведнасці з заканадаўствам.

Для ўдзелу ў конкурсе да 26 жніўня 2021 г. уключна неабходна падаць заяўку па зацверджанай форме Міністэрства культуры на адрас: г.Мінск, пр.Пераможцаў, 11, оф. 718, кантакты тэлефон + 375 17 204 86 05.

Матэрыялы конкурсу павінны быць прадстаўлены ўдзельнікамі конкурсу не пазней за 17.00 26 жніўня 2021 г. па адрасе: г. Мінск, вул. Няжрасава, 3, "Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў".

Матэрыялы конкурсу разглядаюцца журы на закрытым пасяджэнні не пазней за 1 верасня 2021 г.

Склад журы зацвярджаецца загадам Міністэрства культуры.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСТУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — ЮР'ЯН АІС. Аляксандр Паўлавіч; намеснік галоўнага рэдактара — ЮР'ЯН КАРПЕНКА, адказны сакратар — Кенія ПАДОЛЬЦАВА; рэдактар аддзела: ЮР'ЯН РАТІН; агіляцыйна-рэдакцыйны: Эмілер ЮРКЕВІЧ, Надзея ЧАМНІЦВІЧ, Надзея КУДЗЬІКА, Антон РЫКА, Павел САЛАЎЕЎ, Ілья СВІРЫН, Юры ЧАМНІЦВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, мастацкі рэдактар — Наталія ОБАД. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чвэрць паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавчкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чвэрць паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісу павядоміць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартны нумар, адрас, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар, асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупіцы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыялы на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2930. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па даматэрыянасці. Падапісан у друк 18.06.2021 у 18.00. Замова 1791.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

Цырк — гэта сур'ёзна

28 ліпеня адбылося пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры Беларусі "Аб дзе рэалізацыі плана мерапрыемстваў па развіцці цыркавога мастацтва ў Рэспубліцы Беларусь". Абмяркоўваліся праблемы матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння, падрыхтоўкі кадраў у гэтай галіне, а таксама некаторыя юрыдычна-прававыя пытанні.

Надзея БУНЦЭВІЧ

У лепшым становішчы знаходзіцца Белдзяржцырк, які дэманструе высокія паказчыкі акупнасці. Наведвальнікам прапаноўваюцца такія дадатковыя паслугі, што прыносяць прыбытак, як аквагрыв, катанне на поні і інш. Паказчыкі маглі б быць яшчэ лепей, калі быў бы атрыманы дазвол на поўную запаўняльнасць залы. Але ў перыяд пандэміі гэта пакуль немагчыма. На жаль, з-за неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыі пераносіцца запланаваны на восень III Мінскі міжнародны фестываль цыркавога мастацтва. Затое нашы артысты здзейснілі турнэ па беларускіх гарадах, выступілі ў Нацыянальным дзіцячым адукацыйна-аздараўленчым цэнтры "Зубраня".

Горшае становішча ў Гомельскім дзяржаўным цырку, які заўжды арыентаваўся на гастролі замежных калектываў. Каб ладзіць уласныя праграмы, там няма найперш рэпетыцыйнай арэны, не хапае адпаведных кадраў. Увогуле, кадровая праблема аказалася самай балючай.

У рэспубліцы ажно 49 аматарскіх цыркавых калектываў, а вось адпаведных навучальных устаноў, якія рыхтавалі б артыстаў цырка, няма. Найбольш таленавітыя падлеткі, атрымаўшы добрую студыйную падрыхтоўку, з'язджаюць вучыцца ў Расію ці Украіну — і застаюцца там працаваць. Тым больш, што і заробкі ў нашых цырках далёка не завоблачныя. З наступнага года рэжысёраў цыркавых праграм і кіраўнікоў аматарскіх цыркавых калектываў пачне рыхтаваць БДУКМ. Пытанне ж падрыхтоўкі ўласных артыстаў патрабуе далейшай прапрацоўкі.

К

Фотафакт

Фота Сергея Хідановіча

29 ліпеня ў Тэатры-студыі кінаакцёра пасля прэм'ернага паказу спектакля «Дзядзька Ваня» адбылося ўшанаванне народнага артыста Беларусі Аляксандра Яфрэмава з нагоды яго 70-годдзя. Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатолій Маркевіч зачытаў віншавальныя словы Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі, адрасаваныя народнаму артысту, рэжысёру тэатра і кіно, сцэнарысту, і ад душы павіншаваў юбіляра з днём нараджэння.

"Пецяярбург Дастаеўскага" ў Мінску

Да 200-годдзя з дня нараджэння пісьменніка

200 гадоў таму, 11 лістапада 1821 года, нарадзіўся вялікі рускі пісьменнік Фёдар Дастаеўскі. За стагоддзі яго творчасць не толькі не страціла актуальнасці, а выявілася яшчэ больш вострай і надзённай — Дастаеўскі ўваходзіць у спіс пісьменнікаў, якога ў нашы дні найбольш часта цытуюць і перакладаюць на іншыя мовы. Да юбілейнай даты прымеркавана вялікая колькасць значных і цікавых мерапрыемстваў, і не толькі ў Расіі, а і па ўсім свеце. У Беларусі таксама: бо ўсе мы памятаем, што карані роду Дастаеўскіх — на беларускай зямлі і што Фёдар Міхайлавіч паходзіць з нашага старажытнага шляхецкага роду. 27 ліпеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь прайшло выставачна-асветніцкае мерапрыемства да 200-годдзя з дня нараджэння Ф. М. Дастаеўскага, падрыхтаванае Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Нацыянальнай бібліятэкай Рэспублікі Беларусь.

Працяг на стар. 14

"Берагіня" паміж вечнай рэчкай жыцця

Павел САЛАЎЁЎ

У палескай Рудабелцы, гарадскім пасёлку Акцябрскі, 24 ліпеня ў 11 раз прайшоў адметны яскравы Рэспубліканскі танцавальны фестываль "Берагіня", які ладзіцца раз на два гады. Мерапрыемства гэта — сапраўдная перлінка ва ўсім беларускім культурным асяродку, бо яго задача паказаць не шоу, а сабраць калектывы, якія выконваюць аўтэнтычныя танцы пад спеўны і музычны акампанементам. І самае цікавае, што нават сярод дзяцей, падлеткаў і моладзі сёння хапае аматараў народнага мастацтва. Па падліках арганізатараў мерапрыемства, яно сабрала каля 300 чалавек, якія выступалі на канцэрце і ў рамках конкурсу. Галоўная місія падзеі — папулярызаваць, у прыватнасці, народны побытавы танец кожнага з рэгіёнаў краіны, якія шмат чым адрозніваюцца адзін ад аднаго, захаваць традыцыі нашых прашчурнаў, абмяняцца досведам работы з моладдзю.

Сонечнае надвор'е спрыяла святу. У парку Акцябрскага ўсталявалі сцэну і крэслы для публікі, а зусім побач размясціліся гандлёвыя рады, атракцыйны і падворкі майстроў. Вось, напрыклад, Петрыкаўскі дом рамёстваў паказваў роспісы па дрэве і саломцы, вышанку. А традыцыі рызбы па дрэве дзятве ў гэтым горадзе перадае Аляксей Фёдаравіч Батан, які таксама быў тут. Ён з маленства вучыўся рукадзеллю ў мясцовым Доме піянераў, і вось цяпер сам настаўнічае. Аляксей Фёдаравіч можа пахваліцца вучнямі, якія працягнулі ўдасканалваць набытыя ад яго навукі ў навуцальных установах культуры. Наогул на свяце было каля 20 падворкаў майстроў.

Працяг на стар. 13

Сябры з Іарданіі

Замежныя студэнты ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі — далёка не навіна. Зусім не рэдкасць і шчырыя словы падзякі за добразычлівасць і набытыя веды. Але цяперашні выпадак — асаблівы. Дарас Набіль з Іарданіі наведваў сваю альма-матэр праз 36 гадоў з прапановай далейшага творчага супрацоўніцтва.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сёння Дарас Набіль — галоўны рэдактар прэстыжнага навуковага часопіса "Форум арабскай музыкі", адначасова выкладае, чытае лекцыі. А ў далёкім 1985-м быў выпускніком нашай у тое часы Кансерваторыі — па класе кантрабаса. Пасля працягваў адукацыю ў Алма-Аты і Ташкенце, у 1990-м вярнуўся дадому ў Іарданію. Дый не адзін, а разам з жонкай — піяністкай Аленай Савінай, таксама выпускніцай БДАМ, а дагтуль — выхаванкай Лідскага музычнага каледжа.

Імправізаваную экскурсію праводзіла прарэктар па навуковай рабоце Нэлі Мацаберыдзе. Дарас радасна пазнаваў знаёмыя месцы: лесвіцу, дзе

ўпершыню ўбачыў Алену, кантрабасовы клас (цяпер ён змяшчаецца ў другім корпусе), калідор, дзе займаўся на інструменце (класаў заўжды не хапала). Сустрэў тых, з кім вучыўся: прафесара Уладзіміра Дулава, Алену Кузаўкову, занятаю ў прыёмнай камісіі, прарэктара па выхаваўчай рабоце, дацэнта Пятра Дударэнку. Убачыўшы партрэтную галерэю ўсіх рэктараў, здзіўліўся фотаздымку Аляксандра Рашчупкіна: "О, мы з ім у адным пакоі інтэрната жылі". У розныя гады нашу Акадэмію музыкі скончылі трое прадстаўнікоў Іарданіі. Усе вярнуліся на Радзіму з беларускімі жонкамі і зрабілі там добрую кар'еру.

— Я лятучая птушка, — прызнаўся Дарас Набіль. — Шмат паездзіўшы па свеце, разумею, што была савецкая сістэма музычнай адукацыі — папраўдзе лепшая. Наша асноўная

На здымку: Нэлі Мацаберыдзе, Дарас Набіль, Алена Савіна.

проблема (як, дарэчы, і ў многіх іншых краінах) — адсутнасць такой добрай ранняй музычнай падрыхтоўкі, як у вас. Але мару адкрыць яшчэ адну спецыялізацыю — менеджмента ў галіне музыкі.

Што ж да супрацоўніцтва з Беларуссю, дык яно ўжо дало свой плён. Да святы Вялікай Перамогі суполка беларусаў у Іарданіі праводзіла анлайн-конкурс на лепшае чытанне вершаў беларускіх паэтаў. Выйгралі школьнікі з Клічова, і ў час цяперашняй вандроўкі Дарас з жонкай наведалі гэты горад, каб асабіста ўручыць прызы.

К

Сістэмны падыход да рэстаўрацыі

Як мы ўжо паведамлялі, 23 ліпеня, у Нясвіжы адбылося вязнае пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры пад назвай “Аб ходзе выканання інвестыцыйнай праграмы, работ па капітальным будаўніцтве на аб’ектах культуры, што фінансуюцца за кошт рэспубліканскага бюджэту, умацаванні матэрыяльна-тэхнічнай базы і павышэння эфектыўнасці выкарыстання бюджэтных сродкаў”. Удзел у пасяджэнні прыняў міністр культуры Беларусі Анатолій Маркевіч.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ТРАВЕ ТУТ НЕ МЕСЦА

Спярша члены калегіі наведвалі касцёл Божага Цела, дзе пазнаёміліся з ходам яго рэканструкцыі і рэстаўрацыі. Гмах будынка, пабудаванага ў 1587-1593 гадах па праекце італьянскага архітэктара Яна Марыі Бернардоні і на сродкі Мікалая Радзівіла Сіроткі, стаў, як вядома, першым збудаваннем у стылі барока на тэрыторыі Рэчы Паспалітай. Зразумела, што за чатырыста з лішкам гадоў гісторыі касцёл неаднаразова рэканструяваўся і аднаўляўся, а маштабныя рэстаўрацыйныя работы пачаліся на названым аб’екце ўжо ў нашы часы.

Не варт і казаць, што разам з Палацам Радзівілаў гэты аб’ект архітэктуры, унесены ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO, заўсёды прыцягваў і будзе прыцягваць шматлікіх як айчынных, так і замежных турыстаў, што наведваюць Нясвіж. Таму ўвага да гэтага старадаўняга калтавага будынка, да тэмпаў яго рэканструкцыі і рэстаўрацыі — самая пільная з боку Міністэрства культуры Беларусі.

Міністр і члены калегіі ўважліва пазнаёміліся з ходам рэстаўрацыйных работ. Прычым, знаёмства тое не было павярхоўным: Анатолій Маркевіч дэтальна распытваў адказных за той ці іншы кірунак працы пра ўзніклія праблемы і пытанні ды выказваў свае прапановы па іх вырашэнні, як кажучы, не сыходзячы з месца.

Увагу міністра прыцягнула нават трава, што вырасла дзе-нідзе паміж пліткамі невялікай дарожкі, што акаляе касцёл Божага Цела. На думку Анатолія Маркевіча, гэтая трава — сведчанне неахайнасці адказных асоб, бо дзяржава ўкладвала і ўкладвае значныя, шматмільённыя рублёвыя сродкі ў рэканструкцыю і рэстаўрацыю архітэктурных помнікаў Беларусі,

Падчас наведвання Нясвіжа.

каб зрабіць іх больш прывабнымі для турызму, каб захаваць нашу ўнікальную архітэктурную спадчыну для нашчадкаў. А падобныя “дробязі” накітавалі травы на дарожцы ці плямаў фарбы на даху касцёла могуць негатыўна паўплываць на ўражанні турыстаў ад наведвання старажытнага храма і ўсяго Нясвіжа ці нават адштурхнуць прыездных гасцей ад наведвання іншых славуных мясцін нашай краіны. Таму падобныя “дробязей”, натуральна, у такіх месцах быць не павінна.

АД ДАХУ ДА АГАРОДЖЫ

Пасля члены калегіі завіталі ў храм, дзе невялікую экскурсію для іх зладзіў прабшчы парэфіі касцёла Божага Цела ў Нясвіжы айцец Пётр. Паглыбіліся ва ўсе нюансы экскурсіі не буду, адзначу толькі, што з моманту адкрыцця і па сённяшні дзень храм у Нясвіжы ніколі не зачыняў свае дзверы для вернікаў. Пагадзіцеся, унікальны факт, калі ўлічыць усе тыя падзеі пакрычастай гісторыі Беларусі і тыя войны, што прайшліся па яе тэрыторыі за гэтыя часы, у тым ліку, натуральна, і на Нясвіжчыне.

І яшчэ адзін цікавы факт, які прыцягнуў увагу ўсіх прысутных: як вядома, пад касцёлам знаходзіцца вялікая сямейная пахавальня Радзівілаў, дзе спачываюць прадстаўнікі славутага роду, пачынаючы з 1616 года. Дарэчы, названая касцёльная крыпта была калысцёй трэцяй па колькасці дынастычных пахаванняў у Еўро-

Людміла Чурыла, экскурсавод.

пе пасля Габсбургаў у Капуцнеркіры і Бурбонаў у Сэн-Дэні. У крыпце на сёння знаходзіцца алтар Нявінага Зачацця, 70 саркафагаў, адзін з іх — рытуальны, а таксама захоўваецца урна з прахам нашчадка нясвіжскай лініі Антонія Радзівіла, прывезеная з Лондана 8 чэрвеня 2000 года.

Цяпер у крыпце таксама ладзяцца рэстаўрацыйныя работы, за ходам якіх мелі магчымасць паназіраць усе члены вязнай калегіі Міністэрства культуры Беларусі, спускаючыся туды па сходах.

Падчас экскурсіі было не раз адзначана, што за часы рэстаўрацыі касцёла Божага Цела былі адрамантаваны дах і купал храма, прывезены да ладу фасад будынка і яго інжынерныя камунікацыі. Пасля завяршэння рэстаўрацыйных работ у крыпце Радзівілаў распачнецца рэстаўрацыя званіцы касцёла і яго агароджы. Дарэчы, на працяг рэстаўрацыйных работ у касцёле Божага Цела ў Нясвіжы, як паведамляла ў мінулых нумарах “К”, сёлета запланавана выдаткаваць па дзевяцьсот тысяч рублёў з рэспубліканскага і абласнога бюджэтаў адпаведна.

Нататкі з вязнай калегіі Міністэрства культуры Беларусі

ВОПЫТ ДЛЯ ПЕРАЙМАННЯ

Пасля агляду касцёла члены калегіі, прайшоўшы праз старадаўні парк, перамясціліся ва ўтульныя апартаменты Нясвіжскага палаца, дзе і адбылося афіцыйнае пасяджэнне. Падчас мерапрыемства абмяркоўваўся ход выканання дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы, работы па капітальным рамоне на аб’ектах культуры, што фінансуюцца за кошт рэспубліканскага бюджэту, пытанні ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры, павышэння эфектыўнасці выкарыстання бюджэтных сродкаў ды многія іншыя. Прагучалі даклады начальніка ўпраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Міністэрства культуры Беларусі Сяргея Саракача, начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Алены Клімовіч,

Таксама працягваюцца працы і на іншых аб’ектах Гродзеншчыны — у Свяжы, Жыровічах, Астраўцы.

На калегіі ішла гаворка і пра тэмпы рэканструкцыі і рэстаўрацыі гісторыка-архітэктурных аб’ектаў у іншых абласцях краіны. Так, працягваецца аднаўленне неагатычнага палаца Пуслоўскіх у Косаве Івацэвіцкага раёна, палаца Булгакаў XVIII стагоддзя ў Жылічах, што ў Кіраўскім раёне, палаца Сапегаў у Ружаных Пружанскага раёна, а таксама адбываюцца працы і на іншых аб’ектах. Не заўсёды, на жаль, гэтыя работы праводзяцца згодна з зацверджаным графікам, маюць месца і недафінасанаваныя будаўніцтва ці рэстаўрацыі тых ці іншых аб’ектаў, сустракаюцца і хібы ў выкананні будаўнічых работ. На ўсіх гэтых і некаторых іншых праблемных аспектах акцэнтаваў увагу прысутныя Анатолій Маркевіч, загадваючы, каб адказныя асобы тэрмінова іх выпраўлялі або ўносілі свае прапановы па тым, якім чынам вырашыць тое ці іншае набалеае пытанне.

Напрыканцы пасяджэння асабліва ўвага была нададзена таксама і Нацыянальнаму мастацкаму музею Рэспублікі Беларусь. Сёлета тут плануецца адкрыць два будынкi музейнага кварталу — на вуліцы Карла Маркса, а таксама на вуліцы Кірава, дзе будуць размешчаны пампашаны рэстаўрацыйнага цэнтра, фондасховішча і музейная бібліятэка. Акрамя таго, па словах дырэктара НММ Уладзіміра Пракапцова, 17 верасня, у гадавіну ўз’яднання Заходняй і Усходняй Беларусі, у музеі плануецца адкрыць выставу, на якой будзе прадстаўлена сакральнае царкоўнае мастацтва, сучаснае беларускае і рускае мастацтва, заходняе мастацтва ды іншыя цікавосткі.

А пасля для членаў вязнай калегіі была зладжана невялікая экскурсія па шэрагу экспазіцыйных залаў Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж”. Што і казаць, у Нясвіжскім палацы Радзівілаў зараз усё навідавоку, усё зразумела і для спецыялістаў, і для шаравых наведвальнікаў — і тое, як з вялікай колькасці аўтэнтычных каштоўнасцяў збудавець велічны вобраз беларускага Сярэднявечча, і як далікатна ўключыць сучасныя артэфакты ў гістарычны кантэкст, і як зменнымі выставамі вобразна дапаўняць пастаянную экспазіцыю, дбаючы пра свой высокі статус. Гэты вопыт нясвіжскіх музеяўшыкаў — у пабудове экспазіцый і перадачы “духу” эпохі — таксама, дарэчы, варты ўвагі калег з музеяў іншых рэгіёнаў Беларусі, і асабліва тых музейных устаноў, пра рэканструкцыю і рэстаўрацыю якіх вялася гаворка на вязнай калегіі Міністэрства культуры Беларусі.

намесніка старшыні Нясвіжскага райвыканкама Міхаіла Афанасіка.

Так, сярод іншага, у дакладзе Сяргея Саракача была вылучана Гродзенская вобласць, дзе вырашэнне пытанняў мадэрнізацыі аб’ектаў культуры маюць сістэмны падыход. Напрыклад, у вобласці адразу фарміруецца пералік аб’ектаў па капітальным рамоне, рэканструкцыі і рэстаўрацыі, якія ўключаюцца ў планы мерапрыемстваў з указаннем тэрмінаў выканання названых работ, крыніц фінансавання і адказных выканаўцаў, а потым штогды зьезд адбываецца разгляд праблемных пытанняў намеснікам старшыні аблвыканкама. Натуральна, што гэты, даволі цікавы і плённы вопыт працы, варты для пераймання і ў іншых рэгіёнах Беларусі.

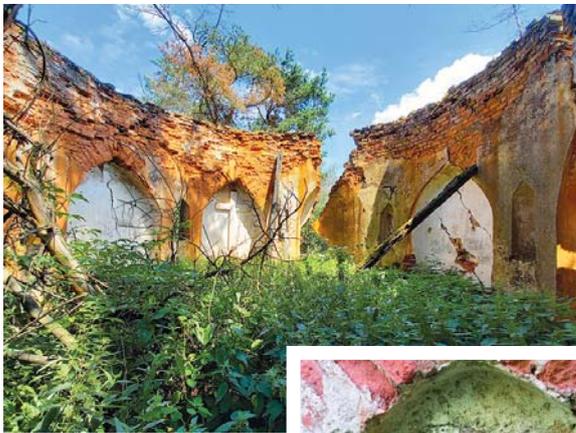
Па словах начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Алены Клімовіч, цяпер у вобласці паводле Дзяржаўнай інвестпраграмы адбываецца рэстаўрацыя Старога Замка ў Гродна, на што выдаткаваны тры мільёны рублёў з рэспубліканскага і два з паловай мільёны рублёў з мясцовага бюджэту, ідзе рэканструкцыя з кансервацыйнай Навагрудскага замка (сёлета вылучана з рэспубліканскага і абласнога бюджэтаў 600 і 445,9 тысяч рублёў адпаведна).

Чым вядома невялікая вёска Бартнікі Баранавіцкага раёна? Тым, што тут захаваўся капліца, унікальная для Беларусі. А яшчэ тым, што 8 ліпеня (27 чэрвеня) 1804 года тут нарадзіўся буйнейшы беларускі скульптар і медальер XIX стагоддзя Рафал Слізень. А яшчэ тым, што ў 1844–1845 гадах, тут жыў і працаваў Ян Чачот. Ведаючы гэта, адну з кразнаўчых вандровак па Баранавіцкім раёне з мэтай стварэння турыстычнага маршруту “Шляхам Яна Чачота” мы вырашылі прысвяціць Бартнікам. У выніку чаго была зроблена яшчэ адна важная знаходка, пра якую мы і распавядзем.

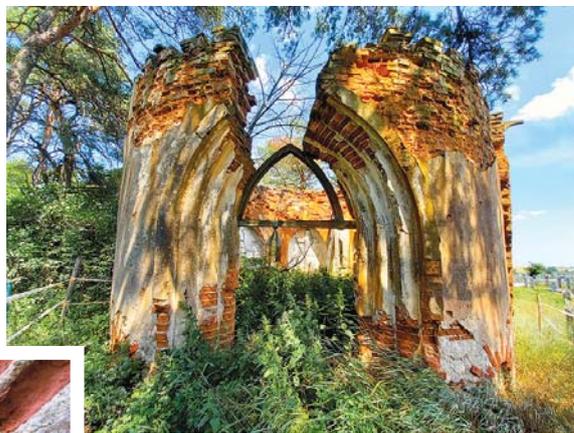

Сядзіба, якая памятае Яна Чачота.

Сядзіба роду Слізняў у Бартніках

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Капліца просіць нашай дапамогі!

Камень у падмурку капліцы.

Пасля дзвюх Суветных войнаў XX стагоддзя мы аказаліся надзейна пазаблытены цэлага пласта нашай гісторыі, рэпрэзэнтантамі якога з’яўляліся драўляныя і каменныя сядзібы і палацкі беларускіх шляхецкіх родаў. Замест ранейшых тысячаў, шчодра раскіданых па ўсёй тэрыторыі краіны, на сёння іх засталася зусім нішмат. А тых, якія ў добрым стане, яшчэ меней. Тое, што патрапіла ў прыватныя рукі або зацікавіла мясцовыя ўлады, атрымала другі шанец. А што будзе з рэштай, адказаць цяжка. Але здарэцца і так, што на падмурках зніклых вырастаюць сядзібы-наватворы. Гэтую спрыяе іх выключная важнасць для нашай гісторыі, а таксама турыстычны патэнцыял падобных аб’ектаў. Прыкладам могуць служыць сядзібы Адама Міцкевіча (Завоссе), Тадэвуша Касцюшкі (Марачоўшчына) і Напалеона Орды (Варацэвічы). Вядома ж, іх новыя сцены не так кранаюць за сэрца, як тыя, якія з’яўляюцца сведкамі часу. Таму выяўленне і захаванне аўтэнтычных сядзібаў, дзе яшчэ жывы той стары дух, павінна стаць для нас усіх мэтай, за якую варта змагацца.

Вось такой чарговай мэтай (пасля выратавання ад сносу сядзібы Цюндзівіцкіх у Галошаве) для нашай газеты становіцца сядзіба роду Слізняў у Бартніках! Гэта і ёсць тая анансаваная ў прадмове “знаходка”. Хоць ёй і

не пагражае знос, бо яна з’яўляецца прыватнай уласнасцю, але наданне ёй статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці справа неабходная. Ва ўсялякім выпадку ў размове з намі начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталля Хвір паведаміла, што справе бы гэта не перашкодзіла.

СЯДЗІБА З ГІСТОРЫЯЙ

Вядома ж, не мы былі першыя, хто “знайшоў” сядзібу, і не мы будзем першыя, хто палымае пытанне аб наданні ёй адпаведнага статусу. Яшчэ ў ліпені 2014 года група кразнаўцаў з Баранавічаў, а таксама былы гаспадар сядзібы пісьменнік Міхась Амялішка правялі інвентарызацыю сядзібнага дома і гаспадарчай пабудовы (пуні) і паставілі: “*Улічваючы старадаўнасць былога дома Слізняў, зробленага з дрэва на тэхналогіях 18 стагоддзя, і гісторыю этапа месца, трэба надаць яму статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Пры выкананні неабходных мерапрыемстваў гэта сядзіба можа быць элементом турыстычнай інфраструктуры Брэсцкай вобласці*”.

Вось што на сённяшні дзень вядома пра гэты будынак. Дакладная дата яго пабудовы пакуль не ўстаноўлена. Або сядзіба пабудавана напрыканцы XVIII стагоддзя, або ў 1820–30-х. Згодна з успамінамі Міхася Амялішкі, да 1939 года на сядзібе вісела шыльда, якая сведчыла, што будынак быў “*застрыжаны ў 1828 годзе*”. Ігнат Дамейка, брат якога Адам узяў шлюб з Юзэфай Слізень (да 1830 года) у старым сядзібным будынку, у 1884 годзе запісаў у дзённіку, што таго будынка ўжо не было і на яго месцы стаяла “*нейкая альтанка*”.

Сядзіба належала Слізням да канца 1920-х гадоў, у 1929 яе набыў Васіль Амялішка, бацька пісьменніка. Цікава, што ў часы Першай суветнай вайны сядзіба аказалася на перадавой і навакол яе былі вырыты акопы. Тым не менш яна перастаяла. Як перастаяла і Другую суветную вайну, хоць партызаны і спалілі некалькі гаспадарчых пабудов. У 1940–41 гадах у сядзібе была адкрыта беларуская школа. У 1942–43 гадах быў медпункт, у якім працавала сям’я лекараў-габрэяў. Каб тыя не збеглі ў лес, паліцаі вывезлі сям’ю ў неведомым накірунку, і, магчыма, расстралялі ў лесе пад Вольна. Пасля вайны Амялішкі адбудавалі спаленыя будынкі і да 1973 года з’яўляліся гаспадарамі сядзібы. Пасля чаго прадалі яе сям’і Шараметаў, а самі пераехалі ў Гродна.

СЛЕД ФІЛАМАТАЎ

Дык чым жа нам так цікавы Бартнікі і гэты дом? А тым, што пэўны час, напачатку XIX стагоддзя, сядзіба адыгрывала ролю цэнтра культурнага жыцця гэтага кутка колішняга Наваградскага ваяводства!

Вышэй я ўжо казаў, што менавіта тут нарадзіўся найбуйнейшы беларускі скульптар XIX ст. Рафал Слізень (1804–1881). І Рафал, і яго брат Антон падчас вучобы ў Віленскім універсітэце належалі да славурых філарэтаў. Таму ў Бартніках, як пісаў у сваіх успамінах Эдвард Паўловіч, не раз бывалі Адам Міцкевіч, Тамаш Зан і яго браты Ігнат і Стафан (а таксама іх дзядзька, ксёндз Валянцін-Антон), Ігнат Дамейка, Ян Чачот і многія іншыя. У сястру Рафала Слізня, Зафею, былі закаханы і Зан, і Чачот, і іх сябра Аляксандр Холдзка, будучы вядомы паэт, фалькларыст, славіст, усходзнавец. У гайку на пагорку блізу Бартнікоў, які Паўловіч называе “Клатэчнай”, сваяк Занаў па прозвішчы Суравіч, у будучыні вядомы актёр Віленскага тэатра, ставіў тэатральныя пастаноўкі. У 1884 годзе на гэту горку, разам са сваім пасівелым сябрам Антонам Слізнем, падняўся Ігнат Дамейка і ўгадаў, як тут цэла прапалі Тамаша Зана (ён быў пэўны час губернерам братаў Слізняў), як тут спяваліся філарэцкія спевы, як Чачот і Зан дэкламавалі свае і Міцкевічы вершы.

Калі ў Вільні былі арыштваны і пасаджаны ў вязніцу сябры філаматы-філарэты, намаганні Слізняў у Бартніках для іх быў наладжаны збор грошаў. Нават такі нарыс ужо прымушае паставіць на Бартніках тлусты клічнік. А калі дадаць, што цэлы год, пасля Шчорсаў, тут жыў і працаваў Ян Чачот, рыхтуючы том “Сялянскія песенькі з-над Нёмана і Дзвіны, некаторыя прыказкі на славяна-крывіцкай мове і яе самабытныя словы, з назіраннямі над гэтай мовай” (Вільня, 1846), тут іставаўся з кампазітарам Станіславам Манюшкам, які паклаў на музыку 22 спевы Яна Чачота...

Падаецца, што Бартнікі могуць стаць сапраўднай перлінай турыстычнага маршруту не толькі Баранавіцкага рэгіёна, але і Усебеларускага. Бо гэты шлях можа быць злучаны ў адзін ланцуг з Новай Мышшу Чачотаў, Сачыўкамі Анцутаў, Завоссем Міцкевічаў (каля 4 км), Мядзвядкай Дамейкаў, Туганавічамі Верашкаў і “Камянем філарэтаў”, да якіх не так ужо і далёка ад Бартнікоў. А мы яшчэ не распавялі пра капліцу і іншыя маёнткі Слізняў у Вольна, дзе таксама ёсць што паглядзець.

ЗАГАДКАВАЯ КАПЛІЦА

Калі ісці або ехаць у Бартнікі з Вольна, на бачным узды пагорку, які будзе з правага боку, можна ўбачыць руіны капліцы. Будынак яе круглы ў плане. Мury прарэзаны скразнымі байніцамі. Унутры заўважны ўмураваныя камяні з надпісамі, якія былі пазней чамусьці затынкаваны. Але самае цікавае знаходзіцца амаль на ўзроўні зямлі. Па перыметры капліцы звонку ў яе падмурак умураваны камяні, на якіх бачныя крыжы розных тыпаў і маецца малачытальны надпіс на лацінскай мове. Тое ж самае і ў такім самым парадку, дублююцца на камянях, што ўнутры капліцы (!). Будавалася капліца, верагодна, у 1830 годзе, аб чым сведчыць камень з датай і надпісам “DOM WIECZNOSCI”. Яшчэ адзін цікавы камень з датай “1839” (год скасавання Уніі) умураваны звонку. Думаецца, што гісторыкам сакральнай архітэктуры варта было б звярнуць на капліцу пільную ўвагу. Але не толькі гісторыкам. Капліца патрабуе неадкладнага клопату, бо над ёй адсутнічае дах, мury моцна пайшкоджаны часам, іх залівае вадой, а сама капліца патаняе ў хмызняку. Было б чудова, каб мясцовыя ўлады выказалі клопат пра гэты ўнікальны помнік архітэктуры. Ён, безумоўна, таго варта.

НА ЗАВЯРШЭННЕ

Ведаючы, што імя Яна Чачота на Баранавіцкай зямлі культывае, хочацца верыць, што ўзнятая намі праблема не застаецца без увагі ўладаў раёна. Бо “жывыя памятак” пра славуэтага паэта, фалькларыста, праўдзівага песьнера беларускай зямлі ў Бартніках, падаецца, і не засталася. Дык давайце ж усе разам парупімся пра тое малое, што цудам ацалела!?

Адданы музыцы і свайму аркестру

Ведаеце, чаму аркестр імя Жыновіча застаецца вядомым і папулярным на працягу больш як 90 гадоў? Таму што тут працуюць такія ўнікальныя людзі, як Аляксандр Крамко. Аляксандр Яўгенавіч, дырыжор і саліст аркестра, па сумяшчальніцтве прафесар Беларускага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, па ўласным прызнанні, не можа сядзець без працы. Нават падчас адпачынку яго дні звязаны з музыкай. Калі не робіць аранжыроўкі, дык сам практыкуе на шматлікіх інструментах або проста слухае ўлюбёную музыку самых разнастайных стыляў.

Павел САЛАЎЕЎ

“Практыкавацца і вучыцца музыцы патрэбна ўсё жыццё, хаця ад прыроды, лічу, мне і далезны ідэальны слых. Гавару так, бо з 2 гадоў, па словах бацькоў, мяне немагчыма было адарваць ад радыёлы. Бачачы маю цягу да музыкі, бабуля з дзядулем ужо ў 4 гады купілі мне маленькі акардэончык, на якім у першы ж дзень я падбраў мелодыю. Потым была музычная школа, дзе я пачаў практыкавацца і на іншых інструментах. Ну а далей Мінскі інстытут культуры, дзе працягваў развівацца як мультымузыкант. Проста мне сумна было б граць на адным інструменце.

А мець ідэальны слух, скажу я вам, не так проста. У свеце існуе многа музыкі, а ідэальнага выканання хаця б аднаго твора я яшчэ не чуў — проста я адчуваю, што музыкант “ламае” мелодыю пад сябе, так, як ён сам лепей чуе”.

■ **Мы ведаем, што ў аркестры імя Жыновіча вы паказваеце тэхніку валодання беларускімі народнымі духавымі інструментамі. Чаму менавіта так атрымалася?**

— Яшчэ калі я вучыўся ў Мінскім інстытуце культуры, у мяне было шмат прапаноў па ўступленні ў рознага кшталту музычных калектывы. І да арміі я не задумаўся, дзе працаваць. Вучыўся, у вольны час па запрашэнні граў на святах. Для адной такой “шабашкі” за чатыры дні асвоіў з нуля саксафон. У арміі ж граў у духавым аркестры на валторне. Зразумела, што валодаў я і беларускімі народнымі духавымі інструментамі. І нейкім чынам пра мяне даведаўся Міхась Казінец, кіраўнік аркестра імя Жыновіча. Яму якраз патрэбны быў музыка — народны духавік. Праз знаёмых за-

прасіў мяне зайсці да яго. Так я і застаўся тут працаваць. А пра развіццё народных духавых... Неяк я збянтэжыў Міхаса Антонавіча, сказаў, вы столькі гадоў кіруеце аркестрам, а ў вас акрамя дудкі няма ні жалейкі, ні дулы, ні акарыны. Міхась Казінец адказаў: ну, калі ты прапанаваў, ты і развівай гэты накірунак. Прышлося ўзяцца. Потым паўстала пытанне пра рэпертуар, падбіраў творы пад народныя духавыя, сам пісаў творы і апрацоўкі. Да мяне ж гэтыя інструменты ўключаліся эпизадна ў аркестры, кампазітары нават не ведалі ўсіх магчымасцяў інструментаў.

■ **Вы ўладальнік Ордэна Францыска Скарыны і Ордэна Пашаны, заслужаны артыст. Адчуваеце адказнасць?**

— На сцэне, калі ў руках дырыжорская палачка — так. Там мы разам з аркестрам павінны паказаць клас для публікі. А ў жыцці? Няхай пра мінулыя заслугі расказваюць фотаздымкі. Гэтаму і студэнтаў вучу. Паказвайце, што напрацавалі, чаму навучыліся. А калі нават у саліста не ўключыўся мікрафон — нічога страшнага. Мы не на страшным судзілішчы. Нашыя глядачы такія самыя людзі, яны даруюць.

■ **Адчуваеце асалоду ад працы са студэнтамі, або для вас гэта залішні клопат?**

— Выкладаю я на палову стаўкі, таму, канечне, мне не дужа цяжка. У выкладанні я практык. Трэба па-чалавечы перадаваць студэнтам свой досвед, атрыманы на сцэне. А ў індывідуальнай рабоце з некаторымі студэнтамі так, атрымліваеш асалоду. Ты можаш не сустракацца з вучнем рэгулярна, але толькі трохі карэктыраваць яго напрацоўкі. І галоўнае не перашкаджаць! Калі студэнт невпадкова ў музыцы, ён сам дайдзе да такога,

“Неяк я збянтэжыў Міхаса Антонавіча, сказаў: вы столькі гадоў кіруеце аркестрам, а ў вас акрамя дудкі няма ні жалейкі, ні дулы, ні акарыны. Міхась Казінец адказаў: ну калі ты прапанаваў, ты і развівай гэты накірунак. Прышлося ўзяцца. Потым паўстала пытанне пра рэпертуар, падбіраў матэрыял пад народныя духавыя, сам пісаў творы і апрацоўкі. Да мяне ж гэтыя інструменты ўключаліся эпизадна ў аркестры, кампазітары нават не ведалі ўсіх магчымасцяў інструментаў.”

Аляксандр Крамко саліруе на духавых.

што нікім чынам настаўнік не перадаць словамі. Так было з маім вучнем Аляксандрам Рышкіавым, выпускніком першага набору “Народныя духавыя інструменты” БДУКМ. Так і з Марыяй Шарый, членам турта “Стары Ольса”, якая ўвайшла ў сутнасць беларускіх народных духавых інструментаў такім чынам, што на экзаменах ставіла камісію ў ступар. Так было і з Аляксандрам Калядой, які займаўся са мной і многім авалодаў, але пасля жыццё прымусіла яго зарабіць камп’ютарныя тэхналогіямі. Але і цяпер ён у працоўных перапынках не забывае пайграць на дудачцы.

■ **На якім узроўні музычнай адукацыі ў Беларусі?**

— Гэта вельмі балючае пытанне. Асабіста я лічу, што наша музычная адукацыя не дасканала асявчае ўсе напрамкі музыкі. Раствучае. Выпускнікі музычных устаноў граюць класіку, але кантры ці самбу яны не могуць сыграць. Я ўжо не кажу пра джаз ці беларускую польку. А класіку слухае толькі адзін адсотак людзей як у нашай краіне, так і па ўсім свеце. І прыходзіцца нашым выпускнікам, калі яны хочуць працягваць граць штосці для людзей, вучыцца нанова. Вось і ў наш аркестр можна было б узяць гітарыста. Але выпускнікі акадэміі музыкі нам не падыходзяць. У іх няма пачуцця імправізацыі, ведання гармоніі...

А за мяжой, напрыклад, студэнты ведаюць, у якія калектывы хочуць патра-

піць пасля заканчэння вучобы. Таму і трэніруюць суадносныя навыкі.

■ **Дарэчы, ці рэальна таленавітаму музыку патрапіць у аркестр імя Жыновіча?**

— Падбіраем мы ў аркестр праз мастацкі савет, таму ніякага блату не бывае. Ды і патрабаванні, як вы зразумелі, высокія. Але ўсё магчыма, калі чалавеку ёсць што паказаць. Вось уявіце, з нам працуе саліст, які спачатку нават ног не ведаў. Гэта Андрэй Коласаў. Ён скончыў вучэльню на повара, але перамог як вакаліст на “Славянскім базары”. Яго голас наш савет сапраўды ўразаў. Таксама у нас працуюць маладыя таленавітыя баяністы Дзяніс Чорны, цымбалісты Марта Галубок, Аксана Хахол, Алена Касцічына, Юлія Высоцкая і салісты-вакалісты Наталія Браслоўская, Ігар Задарожны, Анастасія Рачыцкая. Адзначу, што музыкант павінен адчуваць сябе ў адной сям’і з калектывам, бо без гэтага, як правіла, не затрымаюцца. Ды і калі паспрабаваць пасадзіць на заднія рады музыканта-віртуоза, наабыцаўшы нават вялікія грошы, яму не камфортна будзе працаваць, бо яго прызначанне — саліст.

■ **Якія планы ў аркестра імя Жыновіча, якому летась споўнілася 90 гадоў?**

— Сапраўды, планаў шмат. Але перш за ўсё хочацца выказаць падзяку Міністэрству культуры, якое на леташні юбілей прадставіла нам магчымасць абнавіць нашы інструменты. Закупілі столькі ўсяго патрэбнага, колькі і за апошнія пяць гадоў не набывалі! Дваццаць сёмага кастрычніка аркестр імя Жыновіча адырае вечар, прысвячаны 95-гадоваму юбілею кампазітара Аляксандра Заціпіна, які напісаў музыку да больш чым 300 фільмаў, у тым ліку папулярных фільмаў Гайдая. Сямнаццатага лістапада дамо канцэрт лепшых прадстаўнікоў беларускай эстрады. Трэцяга снежня за нам канцэрт на песні Аляксандры Пахмутавай. Адзначым і 130-годдзе Багдановіча і дзень народзінаў Уладзіміра Мулявіна. І на наступны год планы таксама ёсць. Сямнаццатага снежня мне спаўняецца 60 гадоў. У дзень нараджэння — мой выступ са святочнай праграмай. Можа скласіся, што мне дзевяццаць дырыжыраваць канцэрт да юбілеяў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Я ж нарадзіўся на Стаўбцоўшчыне, акурат на малой радзіме Коласа.

Міжнародна свята мастацтваў, што называецца "Славянскім базарам у Віцебску", — гэта не толькі песні з вялікіх сцэнаў, да якіх прыкута ўвага прэсы і глядачоў: традыцыйна гэта і свята народнага мастацтва, народных майстроў. Менавіта да фестывальных ліпеньскіх дзён ужо многа гадоў прымяркоўваюцца вялікія і значныя падзеі — агляды, святы, конкурсы беларускіх рамёстваў, што збіраюць лепшых твораў з усёй Беларусі і што робяць значны ўнёсак у адраджэнне многіх і многіх забытых беларускіх традыцый. Так і сёлета ў Віцебску прайшло свята-конкурс майстроў народнай цацкі і лялькі "Забавы-2021", якое не проста ўпрыгожыла фестывальныя віцебскія вуліцы і завабіла глядачоў цікавымі вырабамі, але і вызначыла лепшых ляльчых і цацачных майстроў ажно ў сямі намінацыях! Гран-пры конкурсу "Забавы-2021" атрымала Наталля Петухова з Лепельскага Цэнтра рамёстваў.

Беларуская "Забавы" — і свята, і конкурс

Надзея КУДРЭЙКА

Цацка, лялька — быццам бы несур'езная, дзіцячая рэч. Але ў конкурсе "Забавы", які сёлета праходзіў ужо другі раз і праходзіў пад патранажам Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і іншых спецыялістаў у гэтай галіне, нічога несур'езнага і выпадковага не было. Хоць сонечнымі фестывальнымі днямі прыгожа апрапунуты ў беларускія строі майстры разам са сваімі цацкамі і лялькамі на вуліцах Віцебска і выглядалі менавіта як элемент свята, але насамрэч за кожным вырабам стаяла і навукова абгрунтаваная праца — бо ўсё рабілася згодна з народнай традыцыяй. Больш за тое, шмат у чым гэта была дэманстрацыя адраджаных традыцый, якія ў нашым часе ўжо практычна зніклі. Натуральна, у мінулым цацкі і лялькі былі вельмі значнай часткай культуры, у іх быў не проста забаўляльны ці выхаваўчы сэнс, але часам і сакральны, рытуальны, яны мелі свае рэгіянальны адметнасці і карані ў міфалогіі.

— Традыцыі ў гэтай галіне, на жаль, даўно забытыя, — кажа старшыня журы, знакаміты фалькларыст і этнолаг, мастацтвазнаўца, старшыня Беларускага Саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута. — Старалаўніч арыгіналаў, асабліва калі казаць пра тэкстыльную ляльку, практычна не захавалася — бо з-за ўласцівай саміх матэрыялаў у іх быў не доўгі век. Трохі больш засталася гліняных цацак. Але ў асноўным усё толькі па памяці: самага апошняга "жывога" майстра са старажытнага пакалення я сустрэлаў недзе яшчэ ў 70-х гадах. Зараз на розных святах і кірмашах мы часта бачым лялек, але, на мой вялікі сум, гэта ўсё ідзе ад інтэрэнту і масавай культуры, нават калі і выдаецца за беларускую традыцыю. Таму і стаіць перад намі, навукоўцамі, задача — узяць гэты пласт народнай культуры з небясы, далучыць малалое пакаленне майстроў да традыцыйных беларускіх лялек і цацак. Пераапішыце тое, што робіцца на Віцебшчыне па адраджэнні традыцый, проста немагчыма. І радуе, што, праводзячы ўжо другую "Забаву", мы бачым вельмі прыкметную станючую дынаміку развіцця мастацтва цацкі і лялькі.

Уладальніца Гран-пры свята-конкурсу "Забавы" Наталля Петухова з Лепельскага Цэнтра рамёстваў.

Яўген Міхайлавіч увогуле не стамляецца захапляцца дасягненнямі мясцовых рупліўцаў на ніве народнай культуры, згадваючы, што яшчэ 20–30 гадоў таму на віцебскіх землях амаль нічога і нікога немагчыма было знайсці, у тым ліку не было і ніводнага цацачніка. А вось цяпер адзін за адным бліскача адраджаюцца розныя рамёствы, а майстры, супрацоўнікі мясцовых Дамоў рамёстваў і Дамоў народнай творчасці, могуць пахваліцца высокім узроўнем сваіх вырабаў, сваёй, у многіх выпадках менавіта творчасцю. Летась якраз "цацачная" традыцыя Віцебшчыны атрымала статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці — гаворка пра гліняныя цацкі Аршанскага Падняпроўя і Віцебскага Палзвіння.

У другім свяце-конкурсе "Забавы" (першы праходзіў таксама ў межах фестываля "Славянскі базар у Віцебску" ў 2015 годзе) удзельнічала каля 70 майстроў з усёй Беларусі — афіцыйна гэты конкурс "адкрыты абласны", і адкрыты ён нават замежнікам: праўда, з замежных гацей сёлета здолелі бабываць толькі адзін юны майстар з Украіны. Затое былі прадстаўлены ўсе воласці Беларусі. Перамогі ў большасці намінацый атрымалі ўсё ж мясцовыя майстры, але дыпломы за другое і трэціе месцы трапілі ў рукі многіх прадстаўнікоў іншых рэгіёнаў Беларусі.

Паводле меркаванняў членаў надзвычайнай кампетэнтнага журы, яны ўбачылі вельмі добрых майстроў і парадваліся іх высокаму узроўню. У ліку суддзяў былі яшчэ загалдык кафедры народных рамёстваў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Рыгор Шаўра, прафесар Мінскага гарадскога інстытута развіцця адукацыі Любоў Раманенка, дацэнты Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. Машэрава Галіна Бабровіч і Людміла Вакар. Якраз Людміла Вакар у якасці вядучага метадыста Віцебскага АМЦНТ на працягу многіх гадоў і рухала сярод іншых справу адраджэння народных рамёстваў. Журы падыходзіла да прадстаўленых работ з даволі жорсткімі крытэрыямі: адпаведнасць народным традыцыям — мясцовым ці агульнабеларускім,

вём хаця б пераможцаў, бо ўсіх лаўрэатаў і пералічыць немагчыма. Самая масавая намінацыя, прадстаўленая найбольшай колькасцю экспанатаў, — "Тэкстыльная лялька". І гэта зразумела: такія лялькі самыя папулярныя і яскравыя. Пераможца — Галіна Ханяк з Бешанковіцкага Дома рамёстваў, якая прадставіла этнаграфічных лялек. Дарэчы, якраз у гэтай намінацыі адзін з некалькіх дыпламаў за трэціе месца атрымаў 11-гадовы Багдан Перацятка з украінскага Івана-Франкоўска.

Асобная намінацыя — "Лепшая хатняя калекцыя". Пераможца — Уладзімір Квашко з Сенненскага Дома рамёстваў з калекцыяй гліняных цацак, вырабленых адпаведна з мясцовымі традыцыямі. Якраз гэтыя цацкі з ліку тых, што яшчэ нядаўна былі практычна забытыя. "Народная гліняная цацка": тут пераможцай стала Вольга Аляксеева з Дома рамёстваў у Дуброўне, якая прадставіла рэплікі традыцыйнай марачоўскай свістулькі — падняпроўскай цацкі.

Даволі незвычайна можна назваць намінацыю "Традыцыйная механічная драўляная цацка". У адноўленне ад іншых намінацый, у якіх пераважаюць майстры-жанчыны, тут пануюць мужчыны. Такія лялькі ў параўнанні з іншымі забытыя яшчэ машэй, калі можна так сказаць. Перамога — у Віктара Гарбачова з Докшыцкага Дома рамёстваў. Ён вырабіў цэлыя драўляныя кампазіцыі з традыцыйнымі сляянскімі сюжэтамі: можа, і адышоўшы трохі ад канонаў мінулага, але з сапраўдным творчым падыходам. Яго работы выклікалі вялікую цікавасць як у дзіцячых, так і ў дарослай публіцы.

І яшчэ дзве адметныя намінацыі: "Тэатральная лялька" — першае месца за лялек з беларускай батлейкі ў майстрых з Іўя, што раўнае было адзінагалосным. Найбольш суддзі ацанілі, што кожны кашчом быў зроблены з неверагоднай дакладнасцю і адпаведнасцю традыцыі. Наталля Петухова не навічок у гэтай галіне, чалавек апытаны, адукаваны спецыяльна, ён будзе адывацца значна частей, бо з'явілася вялікая колькасць вельмі добрых майстроў. А яшчэ ёсць пажаданне ад спецыялістаў і членаў журы, якое мае ўсе шансы стаць рэальнасцю, — каб "Забавы" і афіцыйна атрымала статус рэспубліканскага конкурсу, якім яно па вялікім рахунку ўжо і з'яўляецца.

Другі конкурс "Забавы" прайшоў праз шэсць гадоў пасля першага, але цяпер, маркуеша, ён будзе адывацца значна частей, бо з'явілася вялікая колькасць вельмі добрых майстроў. А яшчэ ёсць пажаданне ад спецыялістаў і членаў журы, якое мае ўсе шансы стаць рэальнасцю, — каб "Забавы" і афіцыйна атрымала статус рэспубліканскага конкурсу, якім яно па вялікім рахунку ўжо і з'яўляецца.

На тыдні ў Палацы мастацтва закрылася выстава, прымеркаваная да 35-годдзя з часу ўтварэння творчага аб'яднання "Няміга-17". Працавала выстава два тыдні. Шкада, што так мала, бо далёка не ўсе, хто хацеў бы яе наведаць, паспеў гэта зрабіць. А цікавая яна і для тых, хто памятае час утварэння гэтай суполкі і шокавы эффект выстаў, якія ладзілі сябры "Нямігі-17" у гады, пераломныя не толькі для нашага мастацтва, але, бадай, для грамады ўвогуле. Для такіх гледачоў гэта вандроўка ў малодзіць. Ды і творчая моладзь на выставе маглі адкрыць для сябе тую акалічнасць, што многае з таго, што сёння трактуецца як адкрыццё, як прарыў у будучыню, на сутнасці з'яўляецца "вынаходніцтвам ровара" і "адкрыццём Амерыкі". Наша сёння і ў пэўнай ступені заўтра ўжо было ўчора. Можна канстатаваць гэта з сумам, а можна спакойна прыняць як дадзенасць вядомай тэзы пра непазбежнае вяртанне ўсяго "на кругі сваё".

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Выстава прысвечана не толькі суполцы, а галавіне з часу яе стварэння. Гэта прынышловы момант, бо самой суполкі ўжо няма. Апошні раз агульнаму выставу сябры "Нямігі-17" ладзілі амаль дзевяць гадоў таму. І не аб'ядзе, але ў слававай Трашчэкоўцы. Гэта была кульмінацыя гісторыі творчага аб'яднання. Больш "нямігаўцы" разам не збіраюцца. Працуюць паасобку, але ў творчасці кіруюцца прыняцямі, якія калісь трымалі іх разам.

Зыходна суполка складалася з дзевяці чалавек, пазней пашырылася. Хтосьці з "нямігаўцаў" быў у суполцы ад пачатку да заканчэння яе гісторыі, хтосьці — больш-менш прыляглы час. Але творчыя і чалавечыя кантакты "нямігаўскага" фармату дазволілі кожнаму акарыслі свае погляды, прыярэты, стэль, почырк.

"Няміга-17" гэта Алягерд Малішэўскі, Алег Мішэвіч, Мікола Бушчык, Анатоль Кузняцёў, Леанід Хобатаў, Сяргей Кірушчанка, Тамара Сакалова, Аляксандр Мятлічкі, Алесь Шыркуноў, Галіна Гаравая. Гэта мастакі. А яшчэ мастацтвазнаўцы — Ірына Стальная і Валерыя

"Няміга-17" — ансамбль салістаў

Буйвал. Усе імёны зорныя. Калі б справа датычылася музыкі, гэта называлася б "ансамбль салістаў" — то бок кожны з ансамбля лёгка мог бы задушыць сольным канцэрт. У нашым выпадку — гондую персанальную выставу.

Калі каротка сказаць пра ролу "Нямігі-17" у нашай культуры, дык сябры суполкі сваёй творчасцю перакнаўна давалі, што высокакласнае мастацтва можа быць і па-за межамі рэалізму, які квітне на акадэмічным грунце. Яно нібыта і без іх вядома было, але часта тэрэтычна — праз наша знаёмства з актуальным замежным мастацтвам і пазабывтым нашым авангардам пачатку мінулага стагоддзя. А тут ціпай групай таленавітых

мастакоў на практыцы было прадэманстравана, што абстрактная ці абстрагаваная форма можа быць эстэтычна на не менш эфектнай і каштоўнай, чым наш уладамо было, але часта тэрэтычна — праз наша знаёмства з актуальным замежным мастацтвам і пазабывтым нашым авангардам пачатку мінулага стагоддзя. А тут ціпай групай таленавітых

мастакоў на практыцы было прадэманстравана, што абстрактная ці абстрагаваная форма можа быць эстэтычна на не менш эфектнай і каштоўнай, чым наш уладамо было, але часта тэрэтычна — праз наша знаёмства з актуальным замежным мастацтвам і пазабывтым нашым авангардам пачатку мінулага стагоддзя. А тут ціпай групай таленавітых

мастакоў на практыцы было прадэманстравана, што абстрактная ці абстрагаваная форма можа быць эстэтычна на не менш эфектнай і каштоўнай, чым наш уладамо было, але часта тэрэтычна — праз наша знаёмства з актуальным замежным мастацтвам і пазабывтым нашым авангардам пачатку мінулага стагоддзя. А тут ціпай групай таленавітых

Тамара Сакалова. Куб.

Сяргей Кірушчанка. Нацюрморт.

Мікалай Бушчык. Вечаровыя прагулкі.

Зоя Літвінава. Бацька і сын.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

У Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў адбываецца персанальная выстава гродзенскага графіка Юрыя Якавенкі. Назва — "Астраньны нацюрморт". Гэты практ доўжыць серыю персанальных выстаў лаўрэатаў Нацыянальнай прэміі ў галіне выяўленчага мастацтва.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Ягоная творчасць, калі казаць па-фасна і пры гэтым шыра, гэта штодзённая праца ў імя духоўнай свабоды, культурны-кай незалежнасці і росквіту Айчыны. Праўда, і так на ягоным рахунку каля тры-

Прыватны сусвет у прасторы аркуша

цаці ўзнагарод прэстыжных творчых конкурсах. На выставе прадстаўлены найбольш вядомыя творы мастака. Сярод іх — графічная серыя "Санет", адзначаная летась Нацыянальнай прэміяй. Значная колькасць твораў экспаніцы павады фармальнага прыкмет можна лічыць нацюрмортамі, бо на іх прысутнічае пэўны прадметны шэраг. Але ў сюррэалізме, да якога, зноў жа кіруючыся фармальнай логікай, можна далучыць Юрыя Якавенку, пазелу на сюжэт, пейзаж, партрэт, нацюрморт няма. Ёсць неабязная прастора пасвадомасці, сіла і мрой, запуюнаеная нібыта выдалковымі чыннікамі, якім кожны гледач надае сэнс, адпавядаючы сваёму жыццёвым досведу і эмацыйнаму стану.

Творы Юрыя Якавенкі я паўнаўны бы з любоймі кнігамі, змест якой даўно знаёмы, але якую ўсё адно з цікавасцю гартані, вышукваючы перліны думкі і стэлы. Прычым чытаеш з іх збудова выпадкова адкрытай старонкі. Чытаеш дзеля асады ад майстразкага тэксту. Я кажу пра кнігі класу "Партрэт Дарыяна Грыз" ці "Майстар і Маргарыта". Дарчы, цікава было б пачыць, як гэтыя шэдэўры літаратурнай метафізікі пераказуў на выяўленчую мову наш мастак.

Творы Юрыя Якавенкі я хутэй адчуваю, чым разумею. Калі-нікілі мне

падэцца, што "шматслоўнасць" ягоных кампазіцый, правакацыйная шматсэнсоўнасць і вельмі шырокі асацыятыўны прасцяг вопраў выступаюць у якас-

Юрыя Якавенка. Жрацы Каралі.

Юрыя Якавенка. Нацюрморт.

ці складанага камуфляжа, пад якім хаваюцца простыя рэчы і з'ява. А іншым разам думам цалкам супрацьлеглае — што ён свядома імкнецца справаць мноства парадаксальных думак і разрушальных эмоцый, каб уплысць гэты прыватны сусвет у сіпльную прастору аркуша. Насамрэч жа творчы метад мастака, і падпарадкаваны металу вытворчы працэс, дзе імат адтарскіх направак, заштоацца тамнішню, нават для тых, хто мае поўнае ўяўленне пра тэхналогію эстампа і можа параўноўваць мастацкія кірункі і школы.

Ягоную творчасць не выпадае азнаўваць і пазіцыі шацыйнай практыкі. Мастак не ставіць пытанняў і не дае адказаў. Дыскусія не ягоны фармат. Мяркую, яму блізка формула, вынайденая колыс Уладзімірам Высоцкім —

"А мы всё ставим кверзныи ответ и не находим нужного вопроса". Можна казаць пра канстатацый рэачінасці ў яе фантастычных прывах.

Вось адзін расійскі аўтар пісаў, што ён, пакуль не наведваў Калумбію, лічыў Маркеса сюррэалістам-фантастам, а пачынуўшы гэта краіну збліжы, зразумёў, што згаданы пісьменнік — "бытотип-сатель". Яны там так жы-вуць, і прыдумляць нічога не трэба.

Калі на ментальным узроўні суаднесці аркушы Якавенкі з нашай рэачінасцю, можа выстеліцца, што свае тэмы і сюжэты, не глядзячы на гістарычны антаж, я ён прыдумляе, а барэ проста з жыцця. Кажуць са, што ў кожнага ве-ка свак Сарэндзевіч. А мо і свой Рэсанс.

Ідылія маляванак як сучаснае мастацтва

У Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў у Мінску адкрылася выстава маляваных дыяноў "Зоры-зараніцы" — як водгулле прайшоўшага ў чэрвені III Міжнароднага фестывалю "ТэаСтыльны букет". Гэты ўнікальны і своеасаблівы від традыцыйнага беларускага рамства — маляванкі, жываліце на палатне — апошнім часам актыўна адраджэцца ў творах сучасных мастакоў, якія не проста пераімаюць традыцыю, а натхнёна развіваюць ідэі, закладзеныя народнымі майстрамі і слаўнымі творцамі мінулага — Язэпам Драздовічам і Аленай Кіш. Самое месца правядзення выставы сведчыць пра тое, што маляванкі — і мастацтва, і сучаснае.

Куратар выставы Алеся Іназемцава і аўтар маляванак Ірына Князевая

Надзья КВДРЭЙКА

Амаль да сярэдзіны верасня ў НЦСМ па вуліцы Накраса ў Мінску можна пабачыць творы Ірыны Церашковай, Жанны Лышчынкі і Ірыны Князевай. Але, як ужо звыкла для НЦСМ, выстава будзе крыху больш, чым проста выставай — плану-юцца экскурсіі, майстар-класы, прагляды і абмеркаванне фільма "Маляваны рай", сустрэчы з мастакамі... У цэнтры ўсіх дзей — мастацтва маляваных дыяноў, якое можна ўжо называць сярд самых ал-метных брандэў Беларусі. Як

"Аўтух-дамоўнік", аўтар Ірына Князевая.

скажу на ўрачыстым адкрыцці выставы 22 ліпеня ды-рэктар НЦСМ Сяргей Крыштановіч: "Я лічу, што не-прафесійнае мастацтва, якое ідзе ад праглыкоці рая, лепей, чым прафесійнае, якое ідзе ад праглыкоці гэта-га свету. Бо рай жа вышэй! І я жадаю, каб гэтыя ішо-дрэе народнае мастацтва маляванак, нараджэнне яко-га ў Беларусі мы можам ганарыцца, квітнела і каб да яго далучаліся прафесійныя мастакі".

Маляваныя дыяны трох вышэйзгаданых маста-чак удзельнічалі ў нундзінім міжнародным фестывалі "ТэаСтыльны букет", які сёлета быў ужо трэцім і які на гэты раз пашырыўся да вызначэння "фестывалю э-кардыяна-прысмакана мастацтва". Калі экспертная рада абірава творы, якія будуць дэманстраваны да ўзлезу ў фестываль, злучае з маляваным дыяноў, паводле слоў куратара выставы "Зоры-зараніцы" Алеся Іназем-цавай, адразу выклікала адзначэнне і нават распева-не "так!". Цяпер жа гэтыя творы сталі асобнай экспазіцы-яй, якая, акрамя ўсёго іншага, да нагоды і для папуля-рызаванні мастацтва маляванак. Найперш, як жажа Але-ся Іназемцава, запрашаюцца сямейныя наведвальні-цы, з дзешымі на экскурсіях будзе расказвацца не толькі пра канкрэтныя экспанаты — а кожны ўсваёвае сваю гісторыю, і нават міці тлену да Беларусі — але і пра ўсё гэтак мастацтва, што квітнела на беларускіх землях з 20-х па 60-я гады мінулага стагоддзя і што ішпер, у XXI стагоддзі, выходзіць на новы ўзровень, апяўнуўшыся актуальным, сучасным і натхняючым на творчасць.

Класічна адметнасць маляваных дыяноў — распі-с на палатне, пафарбаваным у чорны колер. І амаль

чужа майстар — Ірына Князевая з Мінска. Яна па-раўнальна нядуна задалася маляванкамі, але даволі хутка зярнула на сябе ўвагу публікі і амаатару жанру. Карані яе захаленныя, дарчы, таксама з Вішэбчы-ны, з часоў, калі Ірына Князевая працавала ў Вішэбскім абласным металдычным цэнтры народнай творчасці. Цяпер Ірына — супрамаўніца сталежана Музея гісторыі беларускай літаратуры, і сэрвай іншых на выставе можна убачыць, як маляванку з літаратурным сюжэ-там, узятым з казкі Уладзіміра Караткевіча "Аўтух-да-моўнік".

Часткай экспазіцыі, экскурсіі будзе дакумента-льная стужка "Маляваны рай", знятая рэжысёрам Га-лінай Адамовіч на кінастудыі "Беларусьфільм" у 2010 годзе; у цэнтры расповеду — жыццё і творчасць выдат-най народнай мастачкі Алены Кіш.

Шыльняна карціна свету і вобразы рая, згола з тра-дыцыйна, напаяючы выставачную ўвагу НЦСМ. На-васт неабязнама ў гэтым майстарстве гледача выста-ва "Зоры-зараніцы" захопіць колерам і раласным гаіц-цем фарбаў і залівыць знаёмствам з такім незвычайным беларускім мастацтвам.

Кніга Лёсаў, кажуць, захоўваецца ў нейкай таямнічай бібліятэцы. І ляжыць яна, відаць, паміж Бібліяй ды выданнем Генрыха Крамера “Молат вядзьмарак”. І сказана ў Той Кнізе Лёсаў, калі ў каго будзе век скасаваны. Не дай Бог на яе патрапіць. Я, да прыкладу, да такіх звестак яшчэ не падрыхтаваны. Да таго, праўда, што кожны дзень як апошні трэба пражыць, ужо дарос. І такой філасофіі мне пакуль дастаткова.

Але што за таямнічая бібліятэка? Тут, відаць, і сумнявацца не варта: або Александрыйская, або Івана Жалівага. Не паспелі праславіцца на ўвесь свет, як безваротна зніклі. Шукалі — так і не знайшлі. Шмат ведаў — шмат суму? Так альбо інакш, але сваю ролю ў гісторыі яны адыгралі. У Александрыйскай, кажуць, у дзень да сотні навукоўцаў працавала...

У любым выпадку, бібліятэкі знікаюць не ад добрага жыцця. Ці не натуральная падводка да сённяшняй аптымізацыі ў сферы культуры? Не. Я цяпер — пра іншае.

Шмат пабачыў сельскіх бібліятэк і пераканаўся, што ёсць і такія: нібыта працуюць, але мёртвыя; ніхто нічога не чытае, а ходзіць сюды, каб гарбаты папіць ды апошнія навіны абмеркаваць. Такія вёскі, дзе згас агмень духоўнасці, і знікаюць, перакананы, у першую чаргу. Тут і без Кнігі Лёсаў усё зразумела.

Каласок гнецца, аб зямлю б'ецца

Яўген РАГІН

Ці не шмат я апошнім часам пра бібліятэкі? Маўляў, шмат цікавага і на клубнай прасторы адбываецца. Ды я не супраць! Проста бібліятэкары пачалі больш здзіўляць. Вы паглядзіце на вынікі рэспубліканскага конкурсу “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры”, якія “К” нядаўна друкавала. Гэта ж выбух яркай фантазіі і неверагоднай выдумкі. Мо і ў клубнай справе было б не менш самавыяўлення. Аднак вось бяда, аналагічная рэспубліканскага конкурсу нестае. А без матывацыі жэтка крэатыўці. Вось і атрымліваецца: маем пакуль тое, што маем.

А цяпер — агляд. Спачатку — пра надзённае. Піша загадчык аддзела метадычнай работы Іўеўскага цэнтру культуры і вольнага часу Лілія Кішкель: “20 ліпеня ў сельсапрадпрыемстве “Баума” адбыліся “Зажынкi”, якія далі пачатак уборцы збожжавых на Іўеўшчыне. Абрад правёў калектыў аддзела культурна-масавай і асветніцкай работы аграгарадка Геранёны. Першыя тшчынныя каласы зжалі старэйшыя жэні Ірына Бышынская, Альбіна Кульніцкая, Ядвіга Капусты”.

“Зажынкi” ладзілі ці не ва ўсіх раёнах Беларусі. Выключэннем не стаў і Лідскі раён. Камбайнераў натхнілі на ўдарную працу работнікі культуры з Пескаўшаў. Інфармацыю далі металысты Лідскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці. Аналагічная навіна прыйшла і з Бераставіцкага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці. Жніво сёлета няпростася: шмат палеглых хлябоў. Але калі зернеўборка была лёгкай справай?!

З Бераставіцы прыйшла яшчэ вось якая навіна. Артур Васко заняў першае месца на Міжнародным фестывалі творчасці інвалідаў у Віцебску. Святлана Ганчарова распавядае: “Артур выступіў дуэтам з кіраўніком гуртка сольных стваў “Голас” Аляксандрам Лапскім і заняў першае месца. Васко — асоба творчая, дапытлівая, актыўная. Спявае з дэяцтва, наведвае гурток “Голас”, удзельнік шматлікіх канцэртных праектаў”.

А вось праекты бібліятэчныя. Напісала пра іх загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу Бялыніцкай цэнтралізаванай бібліятэчнай сеткі Марына Акунёва. “Гаворка — пра Вішоўскую сельскую бібліятэку, што створана ў 1952 годзе, — распавядае аўтарка. — Ёсць тут ёмісты электронны каталог. Праярэтыя напрамак дзейнасці — патрыятыч-

нае выхаванне. Летась бібліятэкары распрацавалі праект “Беларусь мая, як табы і ганарыцца! Родны край, як цябе не любіць!” Праект рэалізуецца і сёння. Дапамагаюць мясцовае школа і музей СВК “Калас “Радзіма”. Адным з мерапрыемстваў, якія прайшлі ў рамках праекта, быў мультымедыйны агляд выданняў “Дарагая сэрца кніга пра вайну”. Патрыятычнае выхаванне немагчымае без крэатыўных

- На здымках:
- 1 “Зажынкi” на Іўеўшчыне: першы сноп ды першы каравай.
 - 2 Жніво пачалося і на Лідчыне.
 - 3 “Зажынкi” ў Бераставіцы.
 - 4 Спявак Артур Васко з Бераставіцы.
 - 5 Падчас рэалізацыі бібліятэчнага праекта ў Вішове.
 - 6 Гурт “Крыніцы” з Ашмян.

даследаванняў. Дзякуючы ім школьнікі ведаюць славытух зямлякоў, гераічную гісторыю краю. Рэалізацыя згаданага праекта асвяляецца ў СМІ і на сайце Бялыніцкай цэнтралізаванай бібліятэчнай сеткі”.

Пра Дварышчанскую сельскую бібліятэку распавяла бібліятэкар Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Кацярына Сандакова: “Падчас святкавання Дварышчанскага краю ўстаноў наладзіла працу радыёгэзеты. А праслынных зямлякоў распавёў фільм, які зманціравала загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу раёна Ірына Марцінкевіч”.

18 ліпеня знаяны рамеснікі Слонішчыны давалі ахвотны майстар-класы. Ахвотны было шмат. Алена Міхед вучыла вышываць ручнікі пад каравай. Гатаваць гарбаты дапамагала траўніца Галіна Захарчук. А можа было і кравакяк станцаваць пад акампанямент артыстаў Наваселіцкага цэнтру культуры.

Канцэртныя праграмы прайшлі ў вёсках Ашмянскага раёна. І ў кожную зазірнуў народны ансамбль песні і танца “Крыніцы”. І не проста зазірнуў, а яшчэ і лепшыя свае нумары паказаў.

Чарговая навіна з Ашмянскага раёна. У агра-

Зорка Анатоля Арцімовіча

У выставачнай зале Клічаўскага краязнаўчага музея разгарнулася персанальная выстава заслужанага дзеяча мастацтваў, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесара Анатоля Арцімовіча.

Калі ўсе экспанаты знайшлі сваё месца на прасторы нашай выставачнай залы, яна загучала новымі незвычайнымі галасамі. Хтосьці сказаў: “Вы чуеце, нібы ўсё напоўнілася ўрачыстай музыкой Баха...”. І сапраўды, філасофскія сюжэты графічных малюнкаў, узнёслыя скульптурныя кампазіцыі “пераключылі” музейную прастору ў нейкае іншае вымярэнне.

На выставе прадстаўлена каля пяцідзесяці работ знакамітага скульптара і мастака. Сярод іх — графічныя малюнкi, скульптурныя кампазіцыі, постары манументальных твораў, эцюды і мадэлі нерэалізаваных праектаў. Восенню мінулага года ў сталіцы прайшлі маштабныя юбілейныя выставы майстра, прысвечаныя яго 80-годдзю, з выставай “Выбранае” азнаёміліся і жыхары Брэста.

І вось — Клічаў! Міжволі ўзнікае пытанне: а пры чым тут невялікі гарадок, легендарная партызанская сталіца?

Адказ алразу і прасты, і складаны. Справа ў тым, што карані старажытнага роду Арцімовічаў тут, на Клічаўшчыне. У маляўнічай вёсцы з прыгожай назвай Зарэчча з даўніх часоў пражывалі продкі Анатоля Яфімавіча. Тут, у Клічаве, у 1943 годзе быў закатаваны фашыстамі бацька, Яфім Якаўлевіч, партызан 752-га партызанскага атрада. Як прызнаўся ў размове сам Анатоль Яфімавіч, усе жыццё ён адчувае непарыўную сувязь з мясцінай па-над рэчкай Вольсай. І хоць сам нарадзіўся ў мястэчку Куранец на Вейшчыне, сваёй малой радзімай лічыць усё ж Клічаўшчыну...

Дзед скульптара Якаў Іванавіч Арцімовіч і бабуля Алена ўсё жыццё пражылі ў Зарэччы і пакінулі пасля сябе добрую памяць. Маці, Ірына Герасімаўна, школьны педагог, выгадвала не адно пакаленне бацьвіцкіх школьнікаў.

У апошні дзень чэрвеня аматары мастацкай творчасці, краязнаўцы Клічавы атрымалі прыемную магчымасць не толькі азнаёміцца з выставай, але і пагутарыць з самім скульптарам і яго сынам, Іванам Анатолевічам, куратарам выставы “Вяртанне да выто-

Падчас выставы.

каў”. Аб сваіх творчых планах, аб адказнасці перад продкамі і нашчадкамі, аб высокім назначэнні мастака распытаў Анатоль Яфімавіч падчас творчай сустрэчы ў музеі.

Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, прафесар Анатоль Арцімовіч — родам з вогненнага пакалення мінулай вайны. Можна таму тэма трагедыі чалавека на вайне асабліва блізка таленавітаму скульптару. Гэта ягонымі рукамі, сэрцам і душою ствараліся помнікі воінам 1812 года ля в. Студзёнка ў Барысаўскім раёне, мемарыялы, прысвечаныя падзеям 1-й сусветнай вайны ў Смартоні, Уладзіміру Данскому-Храбраму ў расійскім Малаяраслаўцы. У складзе калектыву аднадумцаў Анатоль Яфімавіч працаваў над маштабнымі праектамі стварэння Кургана Славы, мемарылу “Брэсцкая крэпасць-герой”.

Наша выстава атрымала назву “Вяртанне да вытокаў”. У адзін час ад ранейшых варыянтаў наш клічаўскі праект больш асабісты, сямейны, больш пранізлівы. Гэты тон задаюць адмысловыя постары з успамінамі Анатоля Яфімавіча і разважанымі аб жыцці, лёсе, каранях роду, змялках. Гэта — вельмі моцны акцэнт, які ператварае прастору выставы амаль у асабістую споведзь скульптара.

З выставай ужо азнаёміліся каля пяцісот школьнікаў Магілёва, Бабруйска, Клічавы і Клічаўскага раёна, якія наведалі музей і наш мемарыяльны комплекс у межах патрыятычных праграм, прысвечаных Году адзінства. А на днях да нас завіталі нашы пастаянныя наведвальнікі — дзеткі з сацыяльнага прытулку, абзеленыя башкоўскім пяцямом. У адзін час ад вясёлых груп школьнікаў-турыстаў яны ціха хадзілі па зале і некай па-даросламу ўглядаліся ў скульптуры, нібы імкнуліся зразумець нешта вельмі важнае. І здавалася, што яны адчуваюць той боль, які перадаецца без слоў праз пакаленні.

Адным з самых кранальных раздзелаў нашай выставы з’яўляецца куточак, дзе змешчаны дакументы і фотаздымкі з сямейнага альбома Арцімовічаў. На даваенным фотаздымку з далёкага мінулага глядзіць бацька, Яфім Якаўлевіч. У постаці маці, Ірыны Герасімаўны, гэта вельмі класіфікацыйная настаўніца, а будучы таленавіты скульптар, яшчэ проста Анатоль — апора і надзея сям’і, упеўнена глядзіць у будучыню.

Тэма вайны не адпускае скульптара. І колькі работ ні было б ім створана, аўтару ўсё здаецца, што нешта застаецца недагавораным, што патрэбна яшчэ і яшчэ раз перасцяраджаць людзей ад нейкіх вялікіх памылак.

І нездарма ў апошнія гады ў творчасці Анатоля Арцімовіча з’явіліся графічныя работы. З 250 аўтарскіх лістоў, напісаных за апошнія пяць гадоў, у нашай экспазіцыі выстаўлена толькі 22 у арыгінальных памерах. Але і яны даюць уяўленне пра філасофскую глыбіню пошукаў і трывог аўтара. У іх многія ўбачылі нечаканую актуальнасць і нават праораче бачанне часу. Магчыма, у графіцы — правобразы будучай скульптуры.

Калі ўваходзіш у нашу выставачную залу, погляд затрымаецца на невялікім макеце ў вітрыне: няроўна выразаная, прабітая наскрозь зорка, у якой пазнаешца манументальны ўваход у мемарыял “Брэсцкая крэпасць-герой”. Гэта — ідэя скульптара Анатоля Арцімовіча, яго знакамітага “зорка”, якая служыць камертонам для далейшага наведвання мемарыяла. Яна, як сімвал непакорнай крэпасці, сустракае зараз кожнага наведвальніка мемарыяла і кожнага наведвальніка нашай выставы “Вяртанне да вытокаў”.

**Лідзія АЧЫНОВІЧ,
навуковы супрацоўнік Клічаўскага
краязнаўчага музея**

Рублю прысвечана кніга

Бібліятэкі Століншчыны атрымалі краязнаўчае выданне, гісторыка-краязнаўчы нарыс “Вёска Рубель на Століншчыне”, напісанае ўраджэнцам Рубля, вучоным Вабішчэвічам.

Кніга прысвечана гісторыі паселішча, матэрыял збіраўся аўтарам з розных крыніц, раскіданых па ўсім свеце — у бібліятэках і архівах Беларусі, Расіі, Польшчы, з перыядычных выданняў Століншчыны, з успамінаў старажылаў вёскі.

У нарысе расказваецца пра рубельскія прозвішчы і мянушкі, якія і цяпер сустра-

каюцца паўсюдна, пра рубельскую гаворку, адметную і арыгінальную. Падрабязна выкладзены звесткі па анамастыцы, тапаніміцы, помніках археалогіі. Не толькі мінулае вёскі Рубель, якая цяпер мае статус аграгарадка, асвятляецца ў кнізе, але і вёска Хотамель, што спрадлеку звязана сваёй гісторыяй. У кнізе захаваны храналагічны прынтцып, аўтар расказвае пра жыццё вёскі і ў перыяды Вялікага княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі, саўскага часу і XXI стагоддзя.

Асобны раздзел кнігі прысвечаны Рубельскай і Хотамельскай школамі, прыкладаюцца спісы дырэктараў школ розных

гадоў, педагагічнага калектыву з 1945 года да цяперашняга часу, выпускнікоў-медалістаў.

Рэлігійнаму жыццю вёскі аддзелены цэлы раздзел кнігі, можа, там, што праваслаўныя традыцыі ў вёсцы — на высокім узроўні. Агульнавядома, што з Рубля вельмі шмат юнакоў паступае ў духоўныя навучальныя ўстановы і праваслаўныя святары-рубельцы служыць па ўсёй Беларусі, Расіі, Украіне і іншых краінах блізкага і далёкага замежжа.

Жыхарам Рубля і тым, для каго ён з’яўляецца малой радзімай, вельмі цікава будзе сустрэць на старонках кнігі родныя і знаёмыя прозвішчы, назвы вуліц, урочышчаў і г.д. Кніга многіх вяртае ў дзяцінства, знаёміць з дагэтуль невядомымі ці малавядомымі фактамі, падзеямі.

Каштоўна і тое, што ў кнізе прадстаўлены радавод аўтара, у якім цесна перапляліся некалькі рубельскіх родаў — Вабішчэвічы, Пашкевічы, Машлякевічы і Шпакоўскія.

Выданне суправаджаецца фотаздымкамі, гістарычнымі і побытавымі фотаздымкамі з жыцця вясцоўцаў, сямейнымі здымкамі аўтара.

Кніга “Вёска Рубель на Століншчыне” надрукавана накладам у 200 экзэмпляраў. Столінская бібліятэчная сістэма набыла 10 з іх.

**Надзея СТАХАВЕЦ,
загадчык адрэдакцыі
Столінскага раённай
бібліятэчнай сістэмы**

радку **Кальчуні** прайшоў турыстычны злёт “Актыўнае даўгалецце”. На практыцы было даказана, што турызмам можа займацца не толькі моладзь. Эстафеты і конкурсы агучыў мясцовы фальклорны гурт “Скарбніца”. Пасля злёту, кажучы, колькасць прыхільнікаў здаровага ладу жыцця значна павялічылася.

Нізка ашмянскіх навін завяршае новая інфармацыя пра стан **Гальшанскага** замка. Як вядома, рашэннем Савета фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва на ўзнаўленне аб’екта выдаткавана 350 тысяч рублёў. За ўвесь перыяд работ выкарыстана звыш тры мільёны рублёў. На стварэнне і абсталяванне візіт-цэнтра з мясцовага бюджэту накіравана 200 тысяч рублёў. Штодня Паўночная вёжа прымае дзясяткі турыстаў. Работы і іх фінансаванне працягваюцца. Сродкі выкарыстоўваюцца на ўкладку падлогі, усталяванне турнікеты.

Метадыст **Свіслацкага** цэнтры культуры і народнай творчасці Ірына Русак распавядае пра свята “Гасцінны двор”, што прайшло ў аграгарадку **Няздбозчы**. Гэта мерапрыемства — вынік вясковага сяброўства. З’явілася яшчэ адна не аб’якая нагода для сустрэчы і гутаркі па душах. Да месца прыйшлішыя выставы кулінарных вырабаў, этнаграфічных рэчаў. Выступілі мясцовы фальклорны гурт “Крынічанька”, самадзейныя артысты з аграгарадка **Грынкі**.

А святая лён адбылося ў аграгарадку **Турэц Карэліцкага** раёна. 82-гадовая Надзея Рытус з вёскі **Баранавічы** прыехала з цэлым арсеналам прылад для апрацоўкі льну: церніцай, трапалкай, часалкай, калаўротам, прасніцай ды вераціном. А рэцэпты страў з семені льну (галетнае печыва, кісель) прапанавала Наталія і Надзея Дземановіч. Калі што, рэцэпты захоўваюцца ў рэдакцыі “К”.

Спэка вяртаецца. Спецыяліст **Савецкага** раённага аддзела надзвычайных сітуацый сталіцы Таццяна Бычанок папярэджвае: такое надвор’е — стрэс для арганізма, таму трэба скарачаць знаходжанне пад прамымі сонечнымі промянямі. Выбіраць правільнае адзенне. Захоўвайце водны баланс. Варта ўжываць прастую ваду ў невялікіх дозах. Арганізм лягчэй пераносіць спеку, калі алмовіцца ад тлустай ежы. Адавайце перавагу садавіне і гародніне.

Беражыце сябе, шануюныя! Пішыце пра цікавае і здзіўляючае.

Сустранемся праз тыдзень.

К

Яўген РАГІН

А пачалося ўсё без малага 80 гадоў таму. Калгас Арлоўскі ўзнімаў з нуля. Быў ён, як вядома, чалавекам шырокага мыслення, перад цяжкасцямі не згібаўся і быў упэўнены, што сучаснае сельскагаспадарчае прадпрыемства — гэта не толькі фермы і палі, а яшчэ і грунтоўная “сацыялка”: жыллё, клуб, школа, бальніца. Таму і пачаліся ў маленькіх Мышкавічах вялікія пераўтварэнні.

ПЕРШАЯ ІНТЭЛІГЕНЦЫЯ

Вёска нібыта прагнула і стала напаяўняцца маладымі спецыялістамі: аграномамі, заатэжнікамі, урачамі, настаўнікамі і работнікамі культуры. Нават ландшафтным дызайнам заняліся запрошаныя аўтарытэты спецыялісты. Зараджалася магутнае ядро сельскай інтэлігенцыі, межы якога наўхільна шырыліся. І немалаважнае месца ў гэтым працэсе займала бібліятэка. Спачатку яна месцілася ў прыстасаваным памяшканні, потым займела спецыяльны будынак насупраць тагачаснага калгаснага праўлення. Побач узвялі драўляны клуб. У 1975-м установы перабраліся ў Палац культуры, дзе і па сёння растуць у фая фінікі, лімоны ды бананы. Але не пра іх цяпер гаворка.

Успамінае Тамара Галубоўская, якая з 1984 па 2013 гады працавала начальнікам аддзела культуры Кіраўскага райвыканкама, нарадзілася і жыве ў Мышкавічах:

— Кіравала бібліятэкай па тым часе Вера Бяляцкая. Муж яе працаваў у “Рассвете” хірургам. Вельмі вялікім аўтарытэтам яны карысталіся. Вера Сцяпананна цудоўна ведала сваю справу, умела тактоўна падказаць, параіць. Кніжны фонд быў вельмі вялікім. Не дзіва, бо і тут не абыходзілася без разваротліваці Арлоўскага. Бібліятэка з’яўлялася школай любові да роднага краю і аднаўскаюцаў. Такой і засталася.

БУКТРЭЙЛЕР ДАПАМОЖА

А цяпер — уласна пра бібліятэчныя праекты, старыя ды новыя. Даруйце за вялікую прадмову. Любая адметная справа важная традыцыям. Вось пра іх і хацелася распавесці. Пойдзем далей.

Калгас “Рассвет” пераўтварыўся ў ААТ “Рассвет” імя Кірылы Арлоўскага. Больш за 30 гадоў бібліятэку ўзначальвала прафесіянал сваёй справы Эма

Школа любові

Акцэнтны бібліятэчнай справы ў Мышкавічах

Мышкавічы — гэта калгас “Рассвет”. Калгас “Рассвет” — гэта Кірыла Арлоўскі. І вёска, і гаспадарка, і яе кіраўнік грывелі за савецкім часам не толькі на родны Кіраўскі раён, але і на ўвесь СССР. Усё, што было тады створана рукамі і розумам Кірылы Пракопавіча, засталася напамінам пра тое, як трэба працаваць на карысць простага вяскоўца. Маю на ўвазе і бібліятэку, пра якую сёння пойдзе гаворка. Інфармацыйная нагода таксама не аб’якая. У рэспубліканскім конкурсе “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры” Мышкавіцкая ўстанова сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк заняла адно з прызавых месцаў “за значны ўклад у работу з падрастаным пакаленнем”.

Бяляўская. Шмат пераняла ў яе Алена Бяляўская, якая з’яўляецца цяпер намеснікам дырэктара сеткі бібліятэк Кіраўскага раёна. Карацей, людзей аб’якавых на чале Мышкавіцкай бібліятэкі не было.

Менавіта Алена Яўгенаўна і распавяла мне пра сённяшні дзень установы ў Мышкавічах. Генеральная лінія дзейнасці яе сканцэнтравана ў праграме “Чалавек, які чытае”. Не буду пералічваць усе яе мерапрыемствы (назвы нічога вам не скажуць), але павярце, усе яны дастаткова эфектыўна працуюць у прыцягненне вяскоўцаў у бібліятэ-

ку. Паўтаруся пра традыцыі. У Мышкавічах здавён прынята чытаць.

Як кажуць мясцовыя спецыялісты, абавязковы аtryбут прасоўвання кнігі — буктэрыер. Дадзеныя рэсурсы размешчаны ў сацыяльных сетках, што падлеткі ўспрынялі вельмі станоўча.

“БУСЛІНЫ КРАЙ...”

Бібліятэка чыцельна супрацоўнічае з калгасным праўленнем, Мышкавіцкім сельсаветам, Палацам культуры, мясцовай сярэдняй школай і філіялам Кіраўскай дзіцячай школы мастацтваў. У выніку супрацы актывізавалася краязнаўчая дзейнасць. Гэта таксама прыцягнула немалую колькасць моладзі.

У выніку з’явіўся інфармацыйны рэсурс “Бусліны край, мой вырай і прытулак”. І кожны можа даведацца, чым ганарыцца вяскоўца: узорнай гаспадаркай, шасціпавярховай гасцініцай, дыхтоўнымі катэджамі, вежай-капліцай, колішнім броварам і дзіцячым садком, аналагаў якім у СССР не існавала. Інфармацыйныя матэрыялы дапаўняюцца

відэаролікамі, дзе сабраны звесткі пра мінулае і сучаснае Мышкавічу, пра мясцовы храм, знакі на ўсю краіну народны гурт “Мілавіца”, які пры Палацы культуры больш за 30 гадоў займаецца адраджэннем і захаваннем беларускага фальклору, традыцый і абрадаў...

Моладзь ведае, што сёння аграгарадок Мышкавічы — таксама ўзорны, памятае, што справу Героя Савецкага Саюза і Сацыялістычнай працы Кірылы Арлоўскага з гонарам працягнулі двойчы Герой Сацыялістычнай працы Васіль Старавойтаў, Герой Расіі Уладзімір Бяляўскі. На цэнтральнай плошчы паселішча ўдзячныя землякі ўсталявалі помнік чалавеку-легендзе Арлоўскаму. Сюды пастаянна прыходзяць і прывяздаюць людзі, прыносяць кветкі.

ЛЕТАПІС РАДЗІМЫ

Мы заўжды ганарымся тым, што любім. Бібліятэка ў Мышкавічах працягвае сваю працу па прывіццях любові да роднай зямлі. І магчымасцей у яе цяпер невымерна болей. У першыя гады працы ўстанова мела фонд у тры тысячы дакументаў і 197 чытачоў. Сёння фонд перавысіў 17 тысяч асобнікаў, а чытачоў стала больш за 800 чалавек. Праца над стварэннем краязнаўчай базы “Бусліны край, мой вырай і прытулак” працягваецца.

К
Фота з архіва Мышкавіцкай сельскай бібліятэкі.

На здымках:

- 1 Цэнтр калгаса “Рассвет”, 1965 год.
- 2 У бібліятэцы.
- 3 Мышкавіцкая дзятва, што ўдзельнічала ў рэалізацыі праекта.
- 4 Ля партрэта Арлоўскага.
- 5 і 6 Мышкавічы з вышатай птушынага палёту.

“Берагіня” паміж вечнай рэчкай жыцця

Петрыкаўскі дом рамёстваў.

За кроснамі.

Павел САПАЎЕЎ

На адкрыцці фестывалю выступіў кансультант упраўлення ўстановай культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Беларусі Іван Іванавіч Галабурда, які зачытаў прывітальнае слова ад міністра культуры Анатоля Маркевіча: “Выказваю ўдзячнасць усім, хто мае дачыненне да правядзення “Берагіні”, і кожнаму з гасцей фестывалю за адданасць фальклорнаму мастацтву, захаванне нацыянальнай культурнай спадчыны, вялікую працу па эстэтычным выхаванні моладзі Беларусі. Адметнасць сёлётынага фестывалю ў тым што ён праходзіць у год, абвешчаны ў нашай краіне годам народнага адзінства”.

Распачалася ўрачыстасць канцэрта калектыва Беларускай дзяржаўнай філармоніі “Свята”, на якім амаль ва ўсіх нумарах саліраваў музыка Аляксандр Святоха. Гэты 29-гадовы хлопец граў на беларускай дудзе і дудачка, спяваў, танчыў. Сам Аляксандр з вёскі Снешчыцы Вілейскага раёна. Яшчэ школьнікам ён наведваў музычную школу па класе акардэона ў суседняй вёсцы Далгінава, якая знаходзіцца на адлегласці ў 15 кіламетраў. Музыка зачаравала яго, таму ён працягнуў навучанне ў Мінскім каледжы мастацтваў, адкуль 4 гады таму патрапіў у прафесійны ансамбль “Свята”. Ва ўменні добра граць на духавых інструментах самым важным Аляксандр назваў жаданне ўдасканальвацца. Хлопец адзначаў, што і за паўгода пры належным хацэнні можна навучыцца “страчыць” так, што і пальцаў не будзе бачна.

Неўзабаве пачалася і конкурсная праграма. Першым было спаборніцтва танцавальнага пар “Лявоніха”. Тут удзельнікі, якія дзеляліся на 4 узроставыя групы, павін-

ны былі паказаць чатыры народныя танцы: “Лявоніху”, “Мікіту”, “Аляксандру”, “Польку”. Лепшыя пары адбіраліся па крытэрыях дакладнасці тэхнікі і ўкладзеных эмоцыях. Шмат тут было выхаванцаў Мікалая Козенкі, які арганізаваў колыс першую “Берагіню”. Танцавальная пара Аліцыя і Станіслаў гавораць, што ім даспадобы займацца танцамі, таму што гэта дазваляе атрымаваць асалоду ад духу, эмоцый, энергетыкі танца.

Наступнымі намінацыямі былі “Жабка” і “Заяц”. У “Жабцы” выступалі хлопцы, якім трэба было паказаць танец, падобны да скокаў жабы. Што толькі не рабілася на сцэне! Тут моладзь скакала на манер “Гапака”, стаяла дагары нагамі, перакрульвалася праз галаву. Адзін з канкурсантаў, Сяргей, нават пераскочыў праз іншага хлопца. Сяргею 37 гадоў. Па прафесіі ён фізік-тэхнолаг, але вось ужо 4 гады займаецца беларускімі народнымі танцамі разам з гуртом Мікалая Козенкі “Мілавіца”. Ды так захапіўся, што нават жонку сабе знайшоў сярод тамтэйшых дзяўчат. Танцы на яго думку ўплываюць і на фізічныя якасці цела, і на работу мозга, бо трэба развучваць мноства элементаў.

А вось дзівочая намінацыя “Заяц” прайшла спакойней. Тут дзяўчаты на манер зайчыка скакалі праз складзеныя крывымі вількі. Як у танцы “Мікіта”, толькі без партнера. Як заверыла адна з членаў журы Рына Мазюк, старшы выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, такі танец самарэч існаваў. Дзяўчыны, працаваўшы ў полі, каб размяць ногі, скакалі праз свае прылады працы. Пятнацігадовая ўдзельніца конкурсу Дзіяна, якая прыхлала з Асіповічаў, займаецца танцамі з сямі гадоў і плануе пасля шко-

Ансамбль “Рудабельскія зорачкі”.

Хлебасольнае свята.

лы звязаць жыццё з культурай.

Апошні конкурс для калектыва называўся “з рога ўсяго многа”. Напэўна, лепшую праграму падрыхтаваў мясцовы акцябрскі ансамбль “Рудабельскія зорачкі”. Дзеці пелі, вадзілі харавод, гралі на гармоніках. З нядаўняга “Славянскага базара”, па словах мастацкага кіраўніка Вольгі Дульскай, калектыву прывёз дыплом 2 ступені ў намінацыі “Побытавыя танцы”. Працуе з творчай моладдзю Акцябрскага яна ўсё жыццё. І перш ёй радасна бачыць, як у ансамбль прыходзяць дзеці людзей, якія займаліся танцамі ў яе раней. Ёсць напрыклад дзе праўнічкі носьбітаў мясцовага фальклора, у якіх Вольга Гаўрылаўна сама вучылася.

Спакойнымі і мэрнымі спевамі адзначаўся гурт “Чобаты” з Ваўкавыска. Яго кіраўнік Жанна Шаракова

Станіслаў і Аліцыя.

казала, што ў іх фальклорны калектыву ходзяць у асноўным дзяўчаты, а вось хлопчыкаў у гурт не дакладзіла. І вось чаму. Жанна Міхайлаўна, які музыка-скрыпач, заўважыла цікавы факт, што народныя беларускія песні пляюцца на актаве “ля”, а хлопчыкам з іх нізкімі галасамі цяжка яе выпягнуць. Як і іншыя гурты, “Чобаты” даюць дарогі ў будучыню для дзяцей, якія хочучы звязаць жыццё з культурай і паступаюць у адмысловыя ВНУ.

Хочацца адзначыць, што пасля акцябрскага фестывалю мае такія ж самыя ўстановы культуры, як і іншыя мястэчкі Беларусі, і нават больш. Тут, напрыклад, ёсць свой краязнаўчы музей у асобным будынку, дзе яшчэ змяшчаецца батлейка. Яна надзвычай папулярная ў мясцовых жыхароў. Раз на тыдзень праводзіцца паказ спектакляў, часта сюды прыводзяць дзяцей на ўрок беларускай мовы, а пасля зацікаўленая малеча сама прыдумвае

казкі і шыве лялькі. У самім музеі – 6 залаў-экспазіцый: дарэвалюцыйны перыяд, з часоў рэвалюцыі па Вялікую Айчынную, сама вайна, яе артэфакты і героі, зала сялянскай хаты, зала пакоя ў стыле 80-ых, і, нарэшце, зала, прысвечаная мясцовому культурнаму брэнд “Берагіне” і батлейцы.

Пад заканчэнне фестывалю адзін з членаў журы Сяргей Выскварка, фалькларыст і этнограф, загадчык аддзела арганізацыйна-метадычнай работы Любанскага цэнтру культуры, сказаў, што вялікая колькасць моладзі танчыла, як і іх прапашу, што з’яўляецца лепшай пахваляй. Менавіта гэта было адным з гадоўных крытэрыяў конкурсу, каб тэхніка танца заставалася блізкай да старажытнай. Сяргей Георгіевіч добра ведае, якой яна павінна быць, бо сам з маладых гадоў ездзіў у этнаграфічныя экспедыцыі па родным Любанскім раёне і ў цэлым па краіне. Вядома, фальклорны танец можа развівацца, але дадаваць у яго элементы эстрады не варта. Сяргей Выскварка параўнаў эстрадную харэаграфію з чыста прыбраным паркам, а народную – з дрывочным лесам. Ён выказаў думку, што трэба аднавіць на беларускім тэлебачанні праграму кішталу “Запрашаем на вячоркі”, дзе можна было б паглядзець народныя танцы, песні і строі кожнага рэгіёна краіны.

Падчас узнагарод членамі журы было прынята рашэнне надалей не абмінуць нікога дыпломам. Іх і праўда раздалі многа за ўсе намінацыі конкурсу, розных ступеняў і ва ўсіх узроставых групам. А памятнай кнігай па беларускім фальклорным мастацтве за аўтарствам старшын журы Івана Крука і яго жонкі адзначылі самага маленькага ўдзельніка свята, хлопчыка Аляксандра.

“Дык хто ж такая “Берагіня”, — падсумаваў Іван Іванавіч Крук. — Гэта хутчэй за ўсё маладая жанчына, якая нядаўна нарадзіла дзіця і клопаціцца пра яго. Такі твар і нашага фестывалю, толькі зараз мы робім усё магчымае, каб мерапрыемства працягвала сваё існаванне. Яшчэ адзін сэнс гэтай назвы — два берагі, стромкі — гэта старэйшыя пакаленне з усім яго досведам і традыцыямі, і спадзіцы — гэта маладое пакаленне. А паміж імі вечная рака жыцця. Таму давайце захоўваць традыцыі нашага вялікага народа і надалей”.

“Пецяярбург Дастаеўскага” ў Мінску

Да 200-годдзя з дня
нараджэння пісьменніка

Надзея КУДРЭЙКА

Заканчэнне.
Пачатак на стар. 3

У Расіі святкаванне 200-гадовага юбілею славытага пісьменніка ўзвядзена на дзяржаўны ўзровень — рыхтавацца да яго пачалі яшчэ пяць гадоў таму. Выставачна-асветніцкае мерапрыемства, што прайшло днямі ў беларускай сталіцы, для расійскага боку — яшчэ адно з шэрагу гэтых мерапрыемстваў.

27 ліпеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь адкрылася фотавыстава “Пецяярбург Дастаеўскага”, якая да таго экспанавалася ў розных гарадах Расіі. Пасля заканчэння экспаніравання ў Мінску яна прадоўжыць вандраванне па расійскіх музеях і бібліятэках. Менавіта ў Пецяярбургу, дзе адбываецца дзеянне большай часткі твораў Фёдара Дастаеўскага, багата мемуарных месцаў, звязаных з жыццём і творчасцю пісьменніка: фотавыстава правядзе гледца па гэтых месцах. Як зазначыў на ўрачыстым адкрыцці выставы дырэктар Дэпартамента музеяў і знешніх сувязей Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі Аляксандр Варанко, “Пецяярбург Дастаеўскага” — адзін з самых папулярных турыстычных і экскурсійных маршрутаў у горадзе Пятра, па якім штодзённа праходзяць турысты з усяго свету, і фотавыстава — магчымаць віртуальна паўтарыць гэты шлях, акунучы ў атмасферу Санкт-Пецяярбурга сярэдзіны XIX стагоддзя. Цэласны свет тагачаснага горада і герояў твораў Дастаеўскага складаецца дзякуючы фотаматэрыялам са збору маскоўскага Дзяржаўнага музея гісторыі расійскай літаратуры імя У. І. Дая. У аснове выставы “Пецяярбург Дастаеўскага” дзве вялікія калекцыі: Віктара Малчанова — легендарнага фатографа, які працаваў у музеі яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя, і Леаніда Цыпкіна — аўтара знакамітай апавесці “Лета ў Бадэне”, які сваю фотасерыю Пецяярбурга стварыў у 1970-х гадах. У галоўнай беларускай бібліятэцы выставу можна наведаць да 8 жніўня.

(злева направа) Генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь Аксана Кніжнікава, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі расійскай літаратуры імя У. І. Дая Дзмітрый Бак, дырэктар Дэпартамента музеяў і знешніх сувязей Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі Аляксандр Варанко, галоўны спецыяліст упраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Алена Беразоўская, старшы дарадца Пасольства Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь Станіслаў Макаранка.

Дырэктар Цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Ф. Панфёрава (г. Іванава Брэсцкай вобласці) Алена Данількевіч.

Ва ўступным слове генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь Аксана Кніжнікава звярнула ўвагу на шчыльнае ўзаемадзеянне падначаленай ёй установы з бібліятэкамі Расійскай Федэрацыі: на гэты момант маецца 14 пагадненняў аб супрацоўніцтве, у тым ліку і ў галіне міжнароднага дакументаабмену. Ужо рэалізаваны і рэалізуюцца шэраг праектаў, прысвечаных помнікам кніжнай спадчыны, — гаворка

і пра Полацкае Евангелле XII—XIII стагоддзяў, і пра факсімільнае ўзнаўленне помнікаў Францыска Скарыны, і пра стварэнне сумесных лічбавых калекцый. Аксана Кніжнікава зазначыла, што такім ўзаемадзеяннем і тлумачыцца тое, што мерапрыемства адбываецца менавіта ў гэтых сценах, бо мы памятаем пра сувязі Фёдара Дастаеўскага з Беларуссю. Да месяца былі згаданы і словы нашага класіка Якуба Коласа: “Вышэй па та-

сьменніка захоўваецца на радзіме яго продкаў і як папулярны ў яго творчай спадчына (вёска Дастоева месціцца менавіта ў сучасным Іванаўскім раёне). Гэты даклад выклікаў вялікую цікавасць ва ўдзельнікаў круглага стала, бо змяшчаў многа адметных фактаў, якія сведчылі аб сур’ёзным палыходзе да захавання памяці пра беларускія карані рускага класіка. Коротка можна згадаць пра пачатак гісторыі: пачынальнікам роду лічыцца Даніла Іршішчаў, які ў 1506 годзе па грамаце пінскага князя Фёдара Яраславіча і княгіні Алены атрымаў маентак Дастоева. Сыны барыня ўжо сталі называцца Дастоеўскімі, ці Дастаеўскімі.

Алена Данількевіч сярод іншага звярнула ўвагу на тое, што на сёння ў аграгарадку Дастоева няма ніводнага чалавека з прозвішчам Дастаеўскі, гэтак жа як і ва ўсім свеце няма іншага населенага пункта з такой назвай. Былі згаданы і жонка вялікага пісьменніка Ганна Рыгораўна з яе лістамі ў вёску Дастоева са спробамі адшукаць звесткі пра колішніх уладароў маентка, і ўнук пісьменніка, знакаміты інжынер-канструктар Андрэй Дастаеўскі, які пастаянна іванаўскімі краязнаўцамі.

У 2012–2013 гадах на месцы мяркуемай сядзібы за кошт сродкаў бюджэту Іванаўскага раёна ладзіліся археалагічныя даследаванні, і было вызначана месцазнаходжанне шляхецкай сядзібы XVI—XIX стагоддзяў на левым беразе ракі Струга паміж вёскамі Дастоева і Вулька Дастоеўская. Даказана, што яна належала роду Дастаеўскіх, і была таксама ў часовым уладанні родаў Ельскіх, Брэскіх і Стравінскіх. А ўвогуле, работа па вывучэнні і папулярныя спадчыны Фёдара Дастаеўскага ў Іванаўскім раёне вядзецца ўжо больш за паўстагоддзя: роўна 50 гадоў таму Дастоеўскай сярэдняй школе было прысвоена імя вялікага пісьменніка, а з 1982 года ў ёй функцыянуе народны літаратурна-краязнаўчы музей. У 1996 годзе на тэрыторыі школы ўсталяваны помнік Фёда-

ру Дастаеўскаму аўтарства скульптара з Бабруйска Івана Данільчанкі. У Іванаўскім раёне і ў Брэсце на пастаяннай аснове праходзяць навукова-практычныя канферэнцыі з міжнародным статусам, якія збіраюць даследчыкаў з розных краін. Натуральна, 200-годдзе пісьменніка і 515-годдзе роду Дастаеўскіх адзначаецца вялікай колькасцю падзей — на лістапад запланаваны цэлы шэраг навуковых канферэнцый. Школы, бібліятэкі, музеі правядуць свае цікавыя імпрэзы.

Яшчэ два гады таму Іванаўскі райвыканкам, Брэсцкі аблвыканкам і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь падрыхтавалі канцэпцыю па стварэнні ў аграгарадку Дастоева інфармацыйна-культурнага цэнтру “Дастаеўскі — гісторыя і сучаснасць” з прымяненнем актуальных лічбавых тэхналогій. А год таму, на дзень нараджэння пісьменніка 11 лістапада на базе музея ў Дастоеўскай сярэдняй школе быў адчынены інфармацыйны прэс-цэнтр. Алена Данількевіч расказала, што наведванне гэтага музея ўваходзіць у экскурсійны маршрут турыстаў, цэляхода “Белая Русь”, большасць сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў у рамках гэтага года адбылося ўрачыстае адкрыццё ландшафтна-культурнага парка спадчыны Іванаўскага раёна “Лабірынт часу”, дзе пачаснае месца займае макет радавога маентка Дастаеўскіх.

Пад час круглага стала ў Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі расійскай літаратуры імя У. І. Дая Дзмітрый Бак расказаў, што да 11 лістапада ўсталяцца вялікі падарункі ўсім аматарам творчасці пісьменніка — у Маскве будзе адкрыты музей на базе мемуарнага кватэры Фёдара Дастаеўскага. Таксама неўзабаве з’явіцца памяты медаль у гонар 200-гадовага юбілею пісьменніка. Асноўныя ўрачыстасці юбілейнага года ў Расіі пройдуць у лістападзе.

Фота Таццяны
МАТУСЕВІЧ.

У гэтым студзені прайшоў адзін варты ўвагі юбілей — і прайшоў ён, на жаль, міма грамадскай увагі. Самы загадкавы аб'ект з "беларускага спісу" ЮНЕСКА адзначыў 205-годдзе сваёй гісторыі. Пра Дугу Струвэ, вядома, многія чулі. Але далёка не кожны дасць рады патлумачыць, што ж яна такое і ў чым тут соль. Таму гэтым помнікам сусветнай спадчыны ганарымся мы не як дзяжурна, дзеля праформы. Тым болей, прыналежыць ён не толькі нам, але адразу дзясці краінам. Аднак калі ўсвядоміць, што Беларусь ідзе ў іх пераліку не праз коску, а з заглаўнай літары, стаўленне, мабыць, зменіцца.

Ілья СВИРІН

АД АЙСБЕРГА ДА ПЛЯЖА

Напачатку трохі "матчаксты": без яе тут проста немагчыма. Бо, прызнацца, я і сам доўга не мог зразумець, што ж гэта такая за дуга — хача спробы рабіў неаднойчы. Так было да той пары, пакуль не пазнаёміўся з Уладзімірам Мкртычанам. Адзін з "адкрыцельнікаў" дугі для сучаснікаў і актыўны яе папулярызатар мае ўнікальную зольнасць тлумачыць усё даходліва. Не толькі для геадэзістаў, але і для "сусьпальных гуманітарнаў".

Каб стварыць дасканалыя геаграфічныя карты, трэба было найперш навучыцца дакладна вымяраць вялікія адлегласці. Працягнуць якую рулетку, скажам, паміж Паўночным Ледавітым акіянам і Чорным морам, пэўна, не атрымаецца: там жа лясы, горы, балоты. Але ёсць трыангуляцыйны метад: калі ведаць адзін бок трохкутнага ды яго куты, можна даведацца даўжыню ўсіх астатніх бакоў. А калі на адлегласці паміж заданымі вадзёмамі стварыць сетку такіх спалучэнняў паміж сабою трохкутнікаў, задача спрашчаецца — ці, прынамсі, становіцца рэальнай. Варта толькі вымерць адзін бок і ўсе куты, а потым вылічыць і падсумаваць — і мы ўжо ведаем, колькі кіламетраў ад айсберга да пляжа. Уласна, так і атрымалася Дуга Струвэ.

— А маючы ўсе вымерыныя базісы і кутныя велічыні на гэтым вялізным ланцугу трохкутнікаў, геадэзісты выкарысталі матэматычныя метады і вылічылі параметры Зямлі, — дадае Уладзімір Ваганавіч. — Потым гэтыя звесткі выкарыстоўваліся паўсюдна. Сучасная спадарожнікая навігацыя без іх бы не з'явілася!

Апісанні спосабы вымярэнняў былі вядомыя даўно. Засталося "самае малое" — прымяніць іх на практыцы. На тое, каб пракаласці дугу даўжынёй у 2820 км, якая складалася з 265 трыангуляцыйных пунктаў, спатрэбілася амаль чатыры дзесяцігоддзі.

— Гэта дзіва, але самае вялікае даследаванне ў геадэзіі атрымалася бадай выпадкова, — кажа Уладзімір Мкртычан. — І найперш стараннямі энтузіястаў.

Вінаваты тут ва ўсім Напалеон. Без жарту: баявыя дзеянні 1812 года засведчылі, што картаграфія ў Расійскай імперыі — бадай на першабытным узроў-

Пункт Дугі Струвэ "Тупішкі" — месца прыгожае.

Аб'ект incognito са спісу ЮНЕСКА

АЛГАРЫТМЫ ПОШУКА

ні. Пасля вайны сітуацыя было "высочайше" загадана выправіць. А пачаць заканамерна вырашылі з самых праблемных губерняў — заходніх.

І вось, у студзені 1816 года ля мястэчка Дрысвяткі з'явіліся нейкія загадкавыя людзі. Цяжка ўявіць, што думалі пра іх заўсёдна калі карчы, калі побач з гэтым важным саккультаб'ектам усталёўваўся таямнічы знак. Пэўна, масоны?

Дарэчы, не памыляліся. Палкоўнік Карл Тэнер, кажуць, і сапраўды быў сябрам віленскай ложы. Але прыехаў ён на Браслаўшчыну па іншых справах. На тэрыторыі Расійскай імперыі з'явіўся першы геадэзічны пункт. З гэтага моманту і бярэ адлік вялізная дуга (хача сам той пункт у яе не патрапіў).

— Калі на міжнародных канферэнцыях, прысвечанай Дузе Струвэ я кажу, што яе радзіма — Беларусь, навукоцым з іншых краін на мяне мо часам і касавурацца, але не пярэчаць, — пасміхаецца Уладзімір Ваганавіч. — Болей за тое, гэтую дугу па справядлівасці варта было б назваць Дугой Тэнера — Струвэ. Бо хача ўнёсак апошняга папраўдзе цяжка пераацэніць, ініцыятарам пераўтварыць прыкладныя вымярэнні ў грандыёзны навуковы эксперымент быў менавіта Карл Тэнер — за што нават атрымаў па шапцы.

Можна, на гэтым бы ўсё і скончылася. Але Васілю (сапр. Фрыдрых Георг Вільгельм) Струвэ ўдалося пераканаць імператара ў карысць такога амбітнага даследавання. І пасля таго, як геадэзіст з Дорпта спалучыў свае трыангуляцыйныя сеткі з тымі, што зрабіў калега з Вільні, кожны рушыў у сваім напрамку: Струвэ на поўнач, да акіяну, а Тэнер на поўдзень. Справа шла тута: усталяваць 265 вышак у лясах, балотах, на лёдзе, а потым правесці з іх патрэбныя вылічэнні — не так і проста. Але ў выніку было даказана: зямля не зусім круглая, яны прыплюснутая на полюсах.

звычайным жэзлам, схібілі ўсяго на 3 см — пры даўжыні болей за 11 км. Уяўляеце, на якім узроўні ўсё рабілася! А далей усё трохі прасцей пайшло: для геадэзіста ж самае важнае за нешта зачапіцца. Дзякуючы разлікам, удалося знайсці 19 пунктаў з 31 — болей, чым у любой іншай краіне! Нашых супрацоўнікаў потым нават у Малдову запрашалі на дапамогу.

Адзін з пунктаў дугі апынуўся... літаральна пад кароўнікам. Многія іншыя таксама з ходу не ашукеш. Але ёсць і тыя, якіх можна назваць гатовымі аб'ектамі экскурсійнага паказу.

"ТУТ БЫЎ ХОДЗЬКА"

Калі суразмоўца ўпершыню натрапіў на пункт "Тупішкі", што ў Ашмянскім раёне, гэта быў зарослы лесам узгорак без прыкметаў цывілізацыі. Сёння ён выглядае

ажыць у руках абазналага экскурсавода. Калі, вядома, з'явіцца слухач.

Звадалася б, Дугу Струвэ вельмі цяжка раскруціць для масавага турызму. Бо і глядзець на яе пунктах асабліва няма чаго. З аўтэнтыкі — толькі знак, зроблены з цэгля ці іншых падручных матэрыялаў. Ды і той прадабчыла закапаны ў зямлю. Але ўсё ажывае, калі чуеш працуючы аповед...

Геадэзіяй, будзьма шчырымі, цікавцяцца нямногія. Іншыя рэч — чалавечы лёс... Вось і ў Гальшанскім музеі побач з партрэтамі этнічных немцаў Тэнера і Струвэ вісіць партрэт нашага земляка. Наралзіўся ён у Крывічах на Мядзельшчыне, але, як распавядае нам крязнаўца Валіяніна Лябуціна, родавы маёнтак быў яшчэ бліжэй да гэтых мясцін — літаральна ў дзясцятку кіламетраў.

Як і ў многіх нашых су-

Уладзімір Мкртычан дэманструе геадэзічны прыбор.

І вось, праз паўтара стагоддзі пасля гэтай высновы цэлая пloidма экспертаў з усіх дзесяці краін стала рыхтаваць дасье на ўключэнне Дугі Струвэ ў Спіс сусветнай спадчыны. Беларусь, вядома, да гэтага далучылася. Але ўзнікла заміна: паколькі аб'ект матэрыяльны, патрэбныя рэчыўныя доказы. А ніводзін пункт дугі на тэрыторыі нашай краіны пакуль што выявіць не ўдалося. Навуковая экспедыцыя, зладжаная ў 1999 годзе, плёну не прынесла.

— І талы па дапамогу звярнуліся ў нашу арганізацыю "Беларэакосмагеадэзія", гендырэктарам якой я талы з'яўляюся, — распавядае Уладзімір Мкртычан. — Мы сталі вивучаць справаздачы Струвэ і неўзабаве зразумелі хібу папярэдняга: яны няверна інтэрпрэтавалі падлазены там каардынаты. Струвэ карыстаўся эліпсоідам Бесея, а мы цяпер (дарэчы, дзякуючы Струвэ) — больш дасканалым эліпсоідам Красоўскага. Аднаводна, было неабходна вызначыць ключы пераходу паміж імі. І ў выніку радзюса пошукаў намі быў зменшаны літаральна да сантыметраў.

Тым не меней, пакарміць камароў у палескіх лясах і балотах давалося нямаля. Пункты дугі размяшчаліся ў мясцінах бязлюдных, ландшафт за галы змяніўся... Але ў выніку рыдліўка ўрэшце нашыркулася на пліту, якой Тэнер пазначыў свае пункты. Адбылося гэта ля вёскі Асаўніца, што ў Іванаўскім раёне.

— Нашай радзіцы проста не было межаў! — згадвае Уладзімір Ваганавіч. — Мы ўжо ведалі, што гэты пункт — аснова базіса: таго самага ўчастка, які вымяраўся непасрэдна. Правяралі тыя вымярэнні з дапамогай сучаснага абсталявання — і выявілася, што папярэднякі, якія карысталіся

айчынікаў таго часу, навукова-вай кар'ера Юзафа (або Юсіфа) Ходзькі складалася ад зваротнага. Калі царская ўлада выкрылі патаемнае таварыства філаматаў, віленскі студэнт рызыкаваў апынуцца ў знявольненні, поруч са сваімі сябрамі — Мішкевічам, Занам ды многімі іншымі. Але Тэнер акурат шукаў зольную моладзь для складаных палывых вымярэнняў. Так Ходзька стаў ваенным геадэзістам. Працаваў даваўся пераважна ў Беларусі — у тым ліку, і ў Тупішках (гэта дакладна вядома). І менавіта яму была даручана вельмі адказная функцыя: спалучыць тыя градусныя вымярэнні, якія праводзілі Тэнер і Струвэ, у адзіную сістэму. Уласна, гэта і стала першым звязом знакамітай дугі.

— А як грывнула паўстанне 1830-га, Тэнер выратаваў яго і ў другі раз, — дадае Уладзімір Ваганавіч. — Калі Ходзька апынуўся пад падарэннем, начальнік ад бяды падалей выправіў яго ў Малдову.

І потым куды яго толькі не заносіла! Тое, як ужо немалыя геадэзіст штурмаваў Арагат на Каўказе — каб правесці там адмысловыя даследаванні — ужо стала легендай. Пагадоў, гара лічылася амаль непрыступнай, ды і альпінісцкага рыштунку талы бадай не было...

Карасей, ёсць пра што распавесці экскурсаводу ў Тупішках! А магчыма, з часам з нетраў архіваў усплывуць і цікавыя факты і пра яшчэ аднаго "нашага" стваральніка дугі — мінчука Міхаіла Глушчэвіча, які стаў дырэктарам знакамітай Віленскай абсерваторыі.

...Урэшце, калі мы зразумеем, што геадэзічная дуга пралегла не толькі на зямлі, але і праз лёсы сваіх стваральнікаў, якімі па праве можна ганарыцца, гэты "аб'ект incognito" стане куды бліжэйшы для кожнага.

МУЗЕІ

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экскурыйнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава **"Жывапісны жывапіс"** — да 12 верасня.
- **"Фердынанд Рушчыц"**: віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
- Віртуальная выстава твораў Віталія Чарнабрысава **"Вангогісты Гаген"**.
- Выстава **"Літаратурны пейзаж"** (графіка з фондаў Дзяржаўнага мемарыяльнага гісторыка-літаратурнага і прыродна-ландшафтнага музея-запаведніка А.С. Пушкіна "Міхаліўскае" — да 15 жніўня.
- Выстава Уладзіміра Мурашвера **"Шкло"**, прымеркаваная да 90-годдзя з дня нараджэння — да 30 жніўня.
- Выстава **"Макоўскія"**. Да 175-годдзя са Дня нараджэння Уладзіміра Ягоравіча Макоўскага — да 8 жніўня.
- **"Рака часу"**. Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляраў 2021 года ў рамках праекта **"Нашы калекцыі"**.
- Выстава фарфору Эміліі Александрэўны Фокінай **"Мір фантазій"**.
- Выстава **"Агневідныя і агнепальныя..."** Ікона Веткі — з 24 ліпеня да 12 верасня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Повязь часоў"**, якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага рунніка.
- **Займальныя майстар-класы** па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні пясочу (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00.

Папярэдні запіс абавязковы.

■ Фотапраект італьянскага мастака Паола Ладамада **"AFRICA SOUL"** — да 31 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Нярасава, 3
Тэл.: 399-09-79
Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

- Выстава-вынік праекта **"Чорным па белым"**.
- Выставачны праект **"Адкрыты праект VL"** — да 29 жніўня.
- Персанальная выстава графікі Юрыя Якавенкі **"Астральны нацюр-морт"**.
- Выстава маляванак **"Зоры-Заряніцы"** — да 12 верасня.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: серада-нядзеля з 12.00 да 20.00

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава **"Повязь часоў"**, якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага рунніка.

■ **Займальныя майстар-класы** па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні пясочу (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00.

Папярэдні запіс абавязковы.

■ Фотапраект італьянскага мастака Паола Ладамада **"AFRICA SOUL"** — да 31 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Нярасава, 3
Тэл.: 399-09-79
Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

- Выстава-вынік праекта **"Чорным па белым"**.
- Выставачны праект **"Адкрыты праект VL"** — да 29 жніўня.
- Персанальная выстава графікі Юрыя Якавенкі **"Астральны нацюр-морт"**.
- Выстава маляванак **"Зоры-Заряніцы"** — да 12 верасня.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: серада-нядзеля з 12.00 да 20.00

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выставачны праект **"Захавальнікі"** (куфры, шкатулкі, скрыні) — да 20 верасня.

■ Міжнародны выставачны праект **"Castrum doloris"**.

Пахавальны цырымания нясвіжскага двара.
У складзе пастаяннай экспазіцыі.

■ Выставачны праект **"Адбіткі часу і веры"** — да 30 чэрвеня.

■ Часовая экспазіцыя работ Мікалая Байрачнага і Юрыя Гудзіноўскага **"(Не) сучаснае мастацтва": кабінетная скульптура ды зброя**.

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пана Каханку"**.

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя"**.

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квіста для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.

■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: **"Табе, нашчадак, у добры дар..."**, **"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"**, **"Капрызы моды ракако"**.

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пана Каханку"**.

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя"**.

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квіста для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.

■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: **"Табе, нашчадак, у добры дар..."**, **"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"**, **"Капрызы моды ракако"**.

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пана Каханку"**.

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя"**.

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квіста для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.

■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: **"Табе, нашчадак, у добры дар..."**, **"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"**, **"Капрызы моды ракако"**.

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пана Каханку"**.

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя"**.

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квіста для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.

■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: **"Табе, нашчадак, у добры дар..."**, **"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"**, **"Капрызы моды ракако"**.

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія

КЛАСІКА, ПРЭМ'ЕРА!

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Гісторыю няўдалай жаніцбы ўвасабляюць на сцэне Купалаўскага зусім маладыя артысты (Агаф'я Ціханаўна — Маргарыта Гарбачова, якая са сцэны выглядае літаральна на 13–14 гадоў, Падкалессін — Ляля Круц, што быў Якімам у "Паўліныцы"), заняты і старэйшае пакаленне: цёхунку папераменна будуць іграць Тамара Нікалаева-Аплік і Тамара Міронава, а Зінаіда Зубкова ледзь не ўвесь спектакль блукае па сцэне ў якасці Ценю Жаніцбы.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

"Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.

■ Музейная фотапляцоўка.

■ Квэст **"Таямніца двух куфраў"**.

ГАЛЕРЭІ
ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

■ Галоўны праект рэспубліканскага фестывалю манументальнага мастацтва Беларускага саюза **"Манумент"**.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук" кіёскі "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына". ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі". Праспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17.
Праспект Незалежнасці, 44. Праспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Валадарскага, 16. Вуліца Лабанка, 2.
Тэлефон для даведак па наўнасці газеты ў кіёсках "Белсаюздрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

**Па пытаннях размяшчэння
рэкламы ў газеце "Культура"
звяртайцеся па тэлефоне
+ 375 17 286 07 97
і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41,
альбо пішыце на электронны адрас
kultura@tut.by!**

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газеты можна вылісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").